

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL PSİKOLOJİ
ANABİLİM DALI

**YAKIN İLİŞKİLERDE İSTİKRAR:
BAĞLANMA STİLLERİ VE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN
BİR KARŞILAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Duygu BUĞA

Ankara-2009

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL PSİKOLOJİ
ANABİLİM DALI

**YAKIN İLİŞKİLERDE İSTİKRAR:
BAĞLANMA STİLLERİ VE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN
BİR KARŞILAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Duygu BUĞA

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Zehra DÖKMEN

Ankara–2009

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL PSİKOLOJİ
ANABİLİM DALI

**YAKIN İLİŞKİLERDE İSTİKRAR:
BAĞLANMA STİLLERİ VE
TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN
BİR KARŞILAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı:

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

.....
.....
.....
.....
.....
.....

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../200...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında daima hoşgörü gösteren, desteklerini ve yardımlarını son ana kadar benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Zehra Dökmen'e öncelikle teşekkür ederim.

Değerli katkılarından dolayı hocalarım Prof. Dr. Ali Dönmez'e, Prof. Dr. Selim Hovardaoğlu'na ve Psikoloji Bölümü Öğretim Üyeleri'ne teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak beni yetiştiren çok sevgili anne ve babama teşekkürler...

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1. Bağlanma Kuramı	3
2. Toplumsal Cinsiyet Rollerı	16
3. İlişki İstikrarı	25

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Örneklem	34
2.2. Veri Toplama Araçları	37
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	37
2.2.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	37
2.2.3. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri	39
2.2.4. İlişki İstikrarı Ölçeği	41
2.3. İşlem	43

3. BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Temel Analizler	45
3.1.1. Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Temel ve Ortak Etkileri (MANOVA Sonuçları)	45
3.1.2. Cinsiyet, İlişki Biçimi ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Temel ve Ortak Etkileri (MANOVA Sonuçları)	51
3.2. İlişki Analizleri	58
3.2.1. Korelasyon Sonuçları	58
3.2.2. Regresyon Sonuçları	65
3.2.2.1. İlişki Doyumu'nu Yordayan Değişkenler	66
3.2.2.2. Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme'yi Yordayan Değişkenler	69
3.2.2.3. İlişki Yatırımı'nı Yordayan Değişkenler	72

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1. Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Etkileri	77
4.2. Cinsiyet, İlişki Biçimi ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Etkileri	79
4.3. İlişkisel Bulgular	82
4.4. İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve İlişki Yatırımı'nı Yordayan Değişkenler	85

SONUÇ VE ÖNERİLER	87
--------------------------------	-----------

ÖZET	89
-------------------	-----------

SUMMARY	90
----------------------	-----------

KAYNAKLAR	91
------------------------	-----------

EKLER	109
--------------------	------------

TABLÖLAR

Tablo 1. Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bağlanma Stillerine bağlı olarak İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları	45
Tablo 2. Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçek puanları üzerindeki etkileri için yapılan MANOVA sonuçları	49
Tablo 3. Cinsiyet, İlişki Biçimi ve Bağlanma Stillerine bağlı olarak İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları	51
Tablo 4. Cinsiyet, İlişki Biçimi ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçek puanları üzerindeki etkileri için yapılan MANOVA sonuçları	54
Tablo 5. Kadınlar için değişkenler arasındaki ilişki katsayıları	59
Tablo 6. Erkekler için değişkenler arasındaki ilişki katsayıları	62
Tablo 7. Kadınlar için İlişki Doyumu'nun yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları	67
Tablo 8. Erkekler için İlişki Doyumu'nun yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları	68
Tablo 9. Kadınlar için Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme puanlarının yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları	70

Tablo 10. Erkekler için Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme puanlarının yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları	71
Tablo 11. Kadınlar için İlişki Yatırımı'nın yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları	73
Tablo 12. Erkekler için İlişki Yatırımı'nın yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları	74

ŞEKİLLER

Şekil 1. Bağlanma Sisteminin Üç İşlevi.....	6
Şekil 2. Yetişkin Bağlanması Modeli.....	12
Şekil 3. Yatırım Modeli	30

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Yakın ilişkilerin insan hayatında önemli bir yer tutması ve yaşam boyu önemli bir rol oynaması çiftler arasındaki ilişkilerin çok boyutlu olarak araştırılmasına neden olmaktadır. Bowlby'nin (1973) “insanların diğerleriyle güçlü bağlar kurma eğilimini” kavramsallaştırdığı ve beşikten mezara kadar etkili olduğunu ısrarla vurguladığı bağlanma kuramı, yakın ilişkilerin de temelini oluşturabilecek yapıdadır. Bağlanma kuramının yakın ilişkilerin başlaması, gelişimi ve sona ermesi ile ilgili süreçleri kapsamlı olarak açıkladığı ileri sürülmektedir (Hazan ve Shaver, 1994). Yetişkin bağlanma sisteminde de, çocukluktaki gibi, güven ve sevgi ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bir arayış söz konusudur. Bireyler, yaşamlarının her döneminde bağlanma davranışı içinde bulunmaktadır (Hazan ve Zeifman, 1999). Yapılan birçok çalışma, bireylerin bağlanma stilleri ile yaşadıkları ilişkilerin birbiriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır (Feeney ve Noller, 1992; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Brennan ve Shaver, 1995; Collins, 1996; Solmuş, 2003; Büyükşahin, 2006).

Sosyalizasyon süreci ile birlikte gelen ve insanların yaşam deneyimlerini etkileyen toplumsal cinsiyet rollerinin yakın ilişkiler üzerindeki etkilerini konu alan araştırmalarda da çoğunlukla cinsiyet rollerinin yakın

ilişkiler üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Bowen, 1987; Yıldırım, 1992; Lye ve Biblarz, 1993; Kocadere, 1995; Curun, 2006; Bal, 2007; Çınar, 2008).

Yatırım modeline göre, karşılıklı bağımlılığın söz konusu olduğu ilişkilerde bağlanımın ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişkiye yapılan yatırım olmak üzere üç belirleyicisi vardır. İlişki doyumu ve ilişkiye yapılan yatırım arttıkça ve seçenekler olumsuz değerlendirildikçe ilişki bağlanımı artmaktadır (Rusbult, 1980; Barlow, 1992).

Bu çalışmada, bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri, ilişki istikrarı bağlamında ele alınacak, bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rollerinin ilişki istikrarına etkisi incelenecektir. Ek olarak yaş, eğitim, gelir düzeyi gibi bazı demografik değişkenlerin ve ilişki biçimi ile ilişki süresi gibi ilişki durumlarının ilişki istikrarı ile ilişkisi ele alınacaktır.

1.1. Bağlanma Kuramı

Erken dönemde bebekler, yetişkinlerden bir veya birkaçı ile yakın ilişki kurmaya başlarlar. Bu yakın ilişki, çocuğun ilk aşk deneyimi olarak da tanımlanabilir. Büyüdükçe insanın sosyal gereksinimleri karmaşıklaşıır ve farklılaşır. İnsanlar eğlenmek, yardım almak, cinsellik deneyimini paylaşmak, güçlü hissetmek, onay almak ve benzeri nedenlerle yakın ilişkiler kurma eğilimindedirler. Bağlanma, sosyal deneyimler başta olmak üzere deneyimleri filtrelemek, değerlendirmek ve böylece özellikle yakın ilişkilerdeki davranışlara rehberlik etmek bağlamında içsel bir kılavuz sistemi şeklinde çalışmaktadır (Belsky, 2002). Bakıcılarla erken dönemde yaşanan deneyimler sadece bağlanma sisteminin işleyişini ve temsili desteklerini değil aynı zamanda araştırma, ilişki kurma, bakım ve cinsellik gibi diğer önemli davranışsal sistemleri de etkilemektedir (Shaver ve Mikulincer, 2004).

Bowlby (1969), bağlanmayı duygusal bir bağ olarak tanımlamıştır. Bağlanma kuramını, bebeklikten yetişkinliğe doğru uzanan duygusal bağlanma gelişimini açıklamak için geliştirmiştir. Bowlby (1956), bağlanma konusunda önceden geliştirilen ve kabul gören kuramların sadece fizyolojik ihtiyaçlar boyutunu ele almasını eleştirmiş ve bu kuramları yetersiz bulmuştur. Yapılan gözlem ve araştırmalara göre, anne ihmalkâr olsa ve bebeğine kötü davranırsa bile, bebeğin bağlanma nesnesi olmaktadır. Bebeğin kendisini bir anne figürüne bağlaması, fizyolojik ihtiyaçları kadar önemli bir ihtiyaçtır ve bu durum, temel bir sosyal yönelimli dürtünün varlığını akla

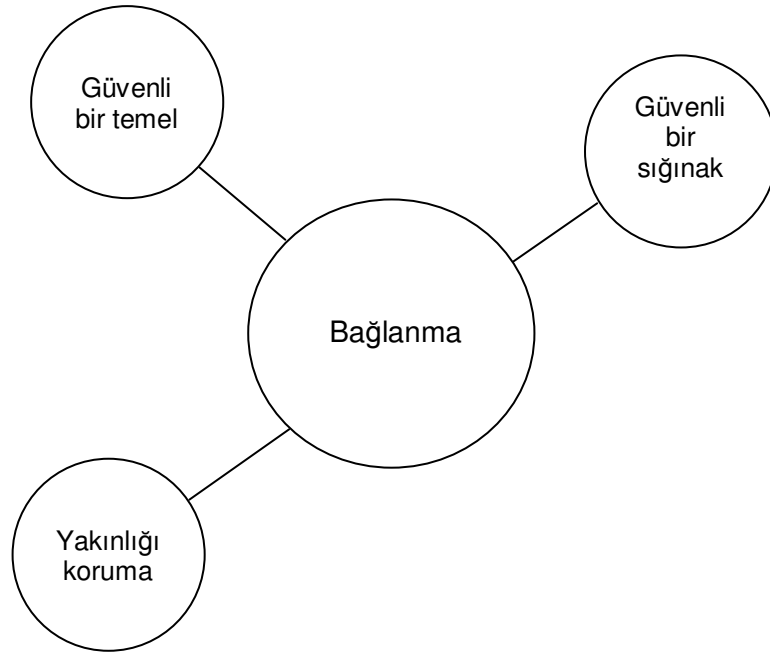
getirmektedir (Bowlby, 1956). Bağlanma kuramına gore, bebekler sık etkileşime girdikleri ve bakım aldıkları bakıcıları ile bağlanma ilişkisi kurarlar. Bebekler bu kişilere karşı olumlu tepkiler verir, o kişiler yakınlarında olduklarında kendilerini daha iyi hissederler ve korktukları zaman o kişinin varlığını ararlar (Bowlby, 1969). Bebekler ara sıra bağlanma nesnesi dışında, tanıdık biri tarafından bakım aldığıında bu durumdan rahatsız olmayabilir. Ancak yorulduğunda, acıktığında, canı yandığında ya da hastalandığında bu bakımı sadece bağlanma nesnesinin yapmasını beklemektedir (Bowlby, 1956). Çünkü bebekler ve küçük çocuklar bakıcılarından ayrı kaldıkları zamanlarda stres davranışları göstermektedirler (Bowlby, 1969). Bebekler bağlanma davranışlarını o anda ulaşılabilir herhangi bir kişiye yöneltebilirler. Ancak, 6 veya 7 aylık olduktan sonra tek bir kişiye yönelirler (Schaffer ve Emerson, 1964).

Bebeklerin bu davranışları önceden tahmin edilebilmekte ve evrensel bir aşama göstermektedir. Bu aşamalardan ilki **protesto** aşamasıdır; bebek bakıcıdan ayrı kaldığında, beslenme ve hijyen gibi ihtiyaçları etrafındakiler tarafından karşılanırsa bile takıntılı bir şekilde bakıcının yokluğunu düşünmekte, yemek yeme ve uyuma alışkanlıkları bozulmakta, sürekli ağlamakta ve teselli edilememekte, başkalarının rahatlatıcı davranışlarına karşı direnç göstermektedir. İkinci aşama **umutsuzluk** aşamasıdır; bebek bu aşamada pasifleşmekte, her şeye karşı ilgisiz kalmakta ve depresif bir duygu durumu sergilemektedir. Üçüncü ve son aşama ise **kopma** aşamasıdır; bebek, bakıcıyı aramaktan vazgeçmekte ve bakıcıyı unutmaktadır. Bu

aşamada bakıcısı gelir ve bebekle tekrar ilgilenirse, bebek protesto ve umutsuzluk aşamalarını unutarak normal bebeklik sürecine geri dönmektedir (Bowlby, 1973). Bebeğin tek bir nesneye bağlanması oldukça güçlüdür. Bu güçlü bağlanmanın diğer bir özelliği ise akılcı olmamasıdır. Bowlby (1956), bu iki özellik açısından bebeklik dönemindeki bağlanma ile romantik ilişkilerdeki bağlanmanın birbirine benzer olduğunu öne sürmüştür. Dolayısıyla bağlanma bir sistem olarak ele alınmalıdır. Bağlanma sistemi akılcı olmayan, doğuştan gelen davranışsal bir sistemdir ve önemli sosyal bağları kurmak için evrimsel olarak tasarlanmıştır (Morgan ve Shaver, 1999). Bu psikobiyolojik sistem, ihtiyaç durumunda önemli diğerleri (bağlanma figürleri) ile yakınlık aramaları konusunda bireyleri harekete geçirmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2005).

Bağlanma sisteminin üç işlevi vardır: Birincisi bebeğin kendisini güvende hissedebilmek için bakıcıyı **güvenli bir sığınak** olarak kullanma işlevi, ikincisi bebeğin çevreyi keşfe çıkabilmek için zaman zaman bakıcıdan ayrılıp geri döndüğü **güvenli bir temel** işlevi ve son olarak bakıcı ile **yakınlığı koruma** işlevidir (Hazan ve Shaver, 2000). Bir ilişkide öncelikle kişinin bağlanma figürü ile temasta olmasını sağlayan, dolayısıyla yakınlığı korumasını sağlayan bir bağ kurulur. Zamanla bu bağlanma figürü hastalık, tehdit veya tehlikeli durumlar söz konusu olduğunda güvenli bir sığınak olarak kullanılır. Diğer bir deyişle, bağlanan birey bağlanma figürünü güvenlik, korunma ve destek noktasında bir sığınak olarak kullanır. Son olarak, bağlanma figürüne keşifte bulunmak için bir temel olması konusunda güvenilir. Böylece bağlanma figürünün varlığı kişide güvenlik ve özgüven

duyguları yaratır (Fraley ve Shaver, 2000). Bu nedenle, bakıcının bebeğin gereksinimlerine karşı duyarlı olup olmaması gelecekte bebeğin aile dışında kuracağı ilişkilerdeki bağlanma biçiminin prototipini oluşturmaktadır (Bowlby 1969; 1973).

Şekil-1. Bağlanma Sisteminin Üç İşlevi (Hazan ve Shaver, 1994)

Bağlanma sisteminin temel hedefi, gerçek ya da algılanan koruma ve güvenin elde edilmesidir. Bu nedenle, bireyin güvenlik duyumuna yönelik potansiyel ya da gerçek bir tehdit öngörüldüğünde sistem kendiliğinden etkin olmaktadır. Bu koşullar altında birey, korunma ve rahatlama için otomatik olarak bağlanma figürüne ya da bu figürün içsel temsillerine dönmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2005). Bowlby (1973), bağlanmanın içsel temsillerine veya çalışma modeline ilişkin iki anahtar özellik tanımlamıştır. İlk özellik

çocuğun diğerleriyle ilgili algısıdır. Diğer bir deyişle, bağlanma figürünün bebekten veya çocuktan gelen destek ve koruma çağrılarına cevap verecek kişi olarak değerlendirilip değerlendirilmemesine dair algıdır. İkincisi ise çocuğun kendisi ile ilgilidir. Diğer bir deyişle, kişinin kendisini başta bağlanma figürü olmak üzere herhangi bir kişi tarafından olumlu bir şekilde cevaplandırılacak kişi olarak algılayıp algılamamasıdır. Çocuk bağlanma figürü ile kurduğu etkileşimi temel alarak, sevmeye değer biri olup olmadığına dair kendine yönelik (**benlik modeli**); bağlanma figürünün ulaşılabilirliği ve duyarlılığını dikkate alarak da diğerlerine yönelik (**başkaları modeli**) algısını geliştirir (Bowlby, 1973).

Bağlanma kuramında değerlendirilen önemli süreçler bulunmaktadır. Söz konusu süreçlerin ilki **ayrılık protestosudur**. Ayrılık protestosu; bağlanma figüründen ayrı kalındığında ağlama, sızlanma, öfkelenme, huysuzlanma vb. tepkilerin verilmesidir. Bir diğer süreç, bağlanan bireyin çevreyi daha özgür şekilde keşfetmesiyle ilgi ve becerilerini daha kolay geliştirmesini sağlayan istikrarı içeren **güvenli temel** sürecidir. **Monotropi** sürecinde ise birey, birden fazla bağlanma figürüne sahip olsa bile, bunlardan bir tanesini özellikle seçmektedir. Bu özel bağlanma bağına kırmak çok güçtür. Bağlanma bağına kolayca kırılmaması ya da üzerinde yeniden düşünülmemesi, **bağın dayanıklılığı** sürecinde ele alınmaktadır. **Yaşam boyu uygunluk** sürecinde ise, bağlanma davranışının insan doğasının bir özelliği olduğu ve yaşam boyu sürdüğü öne sürülmektedir (Morgan ve Shaver, 1999).

Ainsworth, Bleher, Waters ve Walls (1978), anne-çocuk etkileşimi ile oluşan bağlanma stillerindeki bireysel farklılıkları araştırdıkları çalışmada, bir yaşındaki bebekleri kısa aralıklarla önce annelerinden ayırmışlar, bir yabancı ile yalnız bırakmışlar ve belli bir süre sonra anneleri ile tekrar bir araya getirmişlerdir. Araştırmacılar, bu süreç içerisinde bebeklerin ayrılma, bir yabancıyla yalnız kalma ve yeniden birleşme davranışlarını gözlemlemişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre üç bağlanma stili tanımlamışlardır:

Güvenli bağlanma: Güvenli bağlanan bebekler, annelerini güvenli bir temel olarak görmektedirler. Bu bebekler, anneleri ortamdaki ayrıldığında çok az huzursuzluk belirtisi göstermekte ve anneleri geri döndüğünde kolayca sakinleşerek çevreyi keşfetmeye devam etmektedirler.

Kaygılı/Kararsız bağlanma: Bebekler annelerinden ayrıldıklarında yoğun bir kaygı ve kızgınlık yaşamakta, yabancı kişi ile iletişim kurmayı reddetmektedirler. Bu bebeklerin zihinleri bakıcıları ile o kadar meşguldür ki, çevreyi keşfetme konusunda isteksiz davranmaktadırlar. Anneleri geri döndüğünde ise kolayca sakinleşmemektedirler.

Kaçınmacı bağlanma: Bu stile sahip bebekler, annelerinden ayrıldıklarında çok fazla tepki göstermemekte, daha çok çevre ile ilgilenmeyi tercih etmektedirler ve oyuncaklarına odaklanmaktadırlar. Bu bebekler,

anneleri ile tekrar birleşmelerinden sonra da onlarla temas kurmaktan kaçınmaktadırlar.

Birey için anne-babanın güvenli bir temel olma işlevi, yaşamının her döneminde devam etmekle birlikte, ergenlik döneminde birey yakınlık, güvenli bir temel ve güvenli bir sığınak aramak için arkadaşlarına yönelmektedir. Aynı zamanda ergenlik dönemi, ergenin de başkaları için güvenli bir temel olmaya başladığı dönemdir (Işınsoy, 2003).

Çoğu insan, bağlanma figürlerinden oluşan küçük bir grup insana güvenmektedir. Bir kişi, yaşamı boyunca 10 veya daha az bireyi bağlanma figürü olarak tercih etmektedir ve bu figürlerin bir kısmı kişinin hayatının belli kısımlarında belirginliklerini gösterirken, bir kısmı da yıllarca varlıklarını sürdürürler (Shaver ve Mikulincer, 2004). Ayrıca insanlar yaşlandıkça daha seçici olmaktadır ve yakın ilişki kurdukları insan sayısını azaltma eğilimindedirler (Antonucci, Akiyama ve Takahashi, 2004). Ortalama olarak bireylerin en sık bağlanma figürü olarak tercih ettiği kişilerin yakın akrabaları ve eşleri olduğu görülmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2004).

Bowlby'nin bağlanma kuramının formülasyonu, romantik sevgi kuramının temelini oluşturabilecek yapıdadır. Bağlanma kuramı, romantik ilişkilerde bireylerin partnerleriyle nasıl farklı ilişkiler geliştirebildiklerini ve yaşam döngüsü içinde bağlanma, bakım verme ve cinsellik gibi önemli öğelerin birbiriyle nasıl ilişkilendiğini açıklamaktadır (Hazan ve Shaver, 1987).

Romantik ilişkiler bağlanma kuramı çerçevesinde ele alındığında, bebeklerin bağlanmasıyla yetişkinlerin romantik ilişkileri arasındaki benzerlikler tanımlanmıştır. Öncelikle, bebeğin bağlanması gibi yetişkin romantik bağlanmasının da köklerinin biyolojik olduğu düşünülmektedir. İkinci olarak, çocuğun bakıcısı ile yaşadığı ilişkinin yetişkinlikte yaşayacağı romantik ilişkileri etkilediğine inanılmaktadır. Son olarak, bebek bağlanması ile yetişkin romantik ilişkisi değerine karşı yoğun bir çekicilik, ayrılmaya karşı duyulan endişe ve yakınlığı sürdürme ile birlikte zaman geçirme çabası anlamında benzemektedir (Hazan ve Shaver, 1987).

Bebeklerin bakıcılarına bağlanması ile romantik ilişkiler arasında benzerlikler olduğu kadar, farklılıklar da söz konusudur. Bebek ile bakıcısı arasındaki bağ tamamlayıcıdır; bebeğin rahatlık isteği, bakıcı tarafından sağlanır. Yetişkin çiftler arasındaki bağ ise tipik olarak karşılıklıdır. Yetişkin bağlanması üç davranışsal sistemin entegrasyonunu kapsamaktadır: bağlanma, çocuk bakımı ve cinsel birleşme (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988).

Ainsworth ve arkadaşlarının üç tür bağlanma stilinden yola çıkarak, Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlerin romantik deneyimlerini ve ilişkilerini açıklamışlardır. **Güvenli** bağlanma stiline sahip kişiler, romantik ilişkilerde partnerleriyle daha kolay yakınlaşabilmekte, uzun süreli ilişkiler kurabilmekte ve partnerlerine rahatça güvenebilmektedirler. **Kaygılı/Kararsız** bağlanma

stiline sahip kişiler, yakın ilişkilerinde sıklıkla başarısız olmakta, partnerlerinin kendilerine yakınlaşmakta isteksiz olduğunu düşünerek kendilerini gerçekten sevmedikleri ve kendileriyle kalmayı istemeyecekleri konusunda endişelenmektedirler. **Kaçınan** bağlanma stiline sahip kişiler ise, partnerleriyle yakınlaşmaktan rahatsızlık duymakla birlikte, partnerlerine güvenmekte ve kendilerini bağımlı hissetmekte zorlanmaktadır. Hazan ve Shaver'ın (1987) çalışmaları, güvensiz bağlananların güvenli bağlanana göre aşka dair daha olumsuz deneyimler ve inançlar aktardıklarını, görece daha kısa süreli ilişkiler kurduklarını ve çocukluklarında ebeveynleri ile daha olumsuz ilişkiler kurduklarını göstermektedir.

Bağlanma örüntüsünün yetişkin hayatındaki rolünü açıklamaya çalışan araştırmacılardan Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve başkaları modellerinin bağlanma stillerini belirleyen temel boyutlar olduğunu ileri sürmektedirler. Benlik modelinin olumlu olması, başkalarının onayından bağımsız bir özsaygı ve sevebilirlik duygusu olarak betimlenebilir. Benlik modelinin olumsuz olması ise, düşük özsaygı ve başkalarından onay alma ihtiyacını içermektedir. Olumlu başkaları modeli, başkalarından destek ve yakınlık arama ile ilişkilidir. Olumsuz başkaları modeli ise, yakınlıktan kaçınma ve ilişkilerde olumsuz beklentilere sahip olma şeklinde betimlenebilir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Feeney ve Noller, 1992; Sümer ve Güngör, 1999).

Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen **dörtlü bağlanma modeli**, kişinin kendisi ve başkalarıyla ilgili zihinsel modellerinin olumlu ve olumsuz olmak üzere iki boyutta incelenmesini temel alarak dört bağlanma modeli önermektedir.

		KENDİLİK MODELİ (Bağımlılık)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	HÜCRE I GÜVENLİ Yakınlık konusunda rahat	HÜCRE II SAPLANTILI İlişkiler konusunda Saplantılı
	Olumsuz (Yüksek)	HÜCRE IV KAYITSIZ Yakınlık konusunda kayıtsız Bağımlı olmaya karşı	HÜCRE III KORKULU Yakınlık konusunda korkulu Sosyal olarak kaçınan

Şekil–2. Yetişkin Bağlanması Modeli (Bartholomew ve Horowitz, 1991)

Güvenli bağlanma biçimi: Benliğe ve başkalarına ilişkin olumlu modellerin birleşimi olarak tanımlanmaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin özsaygı ve özgüvene sahip oldukları, başkalarına güvenme konusunda ve diğerlerinin kendilerine güvenmeleri konusunda kendilerini rahat hissettikleri belirtilmektedir. Güvenli bağlanan kişiler, kendilerini sevmeye değer görürken, başkalarını da kabul edici, sıcak ve duyarlı olarak değerlendirme eğilimindedirler. İlişkilerinde uyumlu ve rahattırlar. Yalnız kalmak veya diğerleri tarafından kabul görmemek gibi endişeleri yoktur. Stresle başa çıkma stratejisi olarak sosyal destekleri kullanırlar.

Saplantılı bağlanma biçimi: Olumsuz benlik ve olumlu başkaları modellerinin birleşimi olarak tanımlanır. Saplantılı bağlanan kişilerin bakıcılarının, duyarsız ve tutarsız davranış örüntülerine sahip oldukları belirtilmektedir. Bu kişilerin kaçınmaları yüksektir ve yoğun değersizlik duyguları söz konusudur. Saplantılı bağlanan kişiler, diğer insanlarla yakın ilişki kurmayı isterler fakat yapışkan bir ilişki tarzı istedikleri için başkalarını kendilerinden uzaklaştırabilirler. Başkalarını destekleyici olarak algırlar ve ilişkilerinde bağımlılık gösterirler. Yakın ilişki içerisinde olmadıklarında kendilerini rahat hissetmezler, diğerlerinin kendilerine yeterince değer vermediklerini düşünürler.

Korkulu bağlanma biçimi: Hem benliğin hem de başkalarının olumsuz değerlendirildiği bağlanma tarzıdır. Kişi kendisini sevmeye layık görmez, başkalarının da güvenilmez ve reddedici olduklarına inanır.

Başkaları ile yakınlık kurmaktan kaçınarak reddedilme olasılığını azaltmaya çalışırlar. Bu kişilerin özgüveninin düşük olduğu ve çekingen oldukları belirtilmektedir. Sosyal ortamlarda başarı sağlayamazlar.

Kayıtsız bağlanma biçimi: Olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelinin birleşimi olarak tanımlanır. Bu kişiler, kendilerini değerli görme eğilimindedirler. Yakınlığa karşı kayıtsızdırlar ve yakın ilişkilerin çok fazla gerekli olmadığına inanırlar. Kayıtsız bağlanan kişiler, diğerleri tarafından reddedilecekleri kaygısını ve sonrasında yaşanma ihtimali olan hayal kırıklığını önlemek, dolayısıyla benlik algılarını korumak amacıyla kendileri ile diğerleri arasına bir mesafe koyabilmektedirler. Bu sebeple bu bireyler yakınlık kurmakta isteksizdirler. Herhangi bir yakın ilişki içerisinde olmadıkları zaman kendilerini rahat hissederler ve bağımsız olmayı isterler. Başkalarına güvenmeyi veya başkalarının kendilerine güvenmelerini tercih etmezler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Romantik ilişki yaşayan iki bireyin aynı zamanda birbirlerine bağlanmış olması anlaşılırdır ve bu bağlanmanın oluşması, bebeklikte bakıcıyla yaşanan bağlanmanın oluşması gibi zaman almaktadır. Bebekler dünyaya bağ kurmaya hazır olarak gelirler. Ancak bu bebeklerin bakıcılarıyla yakın bağ kurması aylar gerektirir. Aynı durum yetişkin romantik ilişkileri için de geçerlidir, ancak bir yetişkinin flört aşamasından bağlanma aşamasına geçmesi bir bebeğin bakıcısına bağlanması gibi önceden belirlenen bir

durum değildir. Romantik ilişkilerin veya cinsel ilişkilerin tümü devamlı duygusal bir bağa dönüşmeyebilir (Zeifman ve Hazan, 1997).

Yapılan çalışmalar, bireylerin bağlanma stilleri ile yaşadıkları ilişkilerin birbiriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır (Feeney ve Noller, 1992; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Hazan ve Shaver, 1994; Brennan ve Shaver, 1995; Collins, 1996; Solmuş, 2003; Büyükşahin, 2006; Bal, 2007).

1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller

Cinsiyet, sosyal kategoriler arasında en belirgin kategorilerden biridir. Birçok psikolog, insanların kaçınılmaz olarak diğer insanları kategorileştirme eğiliminde olduklarını ifade etmektedir (Crespi, 2003). İnsanlar, diğer insanları ırklarına, yaşlarına, dinlerine vb. göre ayırt etme eğilimindedirler. Cinsiyet de bu ayrımlar içerisinde ön plana çıkan bir değişkendir. Biri ile yan yana gelindiğinde, yan yana geline kişiye fark edilen öncelikli özelliklerden biri o kişinin cinsiyeti olmaktadır (Burr, 1998).

Cinsiyet, bireyin biyolojik anlamda cinsiyetine bağlı olarak kadın ya da erkek olmasını tanımlayan demografik bir kategoridir. **Toplumsal cinsiyet** ise, bireyi kadınsı ya da erkeksi olarak tanımlayan, toplumun kadına ve erkeğe yüklediği anlamları ve beklentileri içeren kültürel bir yapı, kadınlığın ve erkekliğin sosyal ortamlarda ifade ediliş şeklidir (Dökmen, 2004).

Cinsiyet bir bireyin genetik veya kromozomal bileşimine (kadınlar için XX, erkekler için XY), içsel ve dışsal üreme organlarına (kadınlar için vajina, erkekler için penis) ve bir cinsiyeti diğer cinsiyete oranla büyük ölçüde farklılaştıran ikincil cinsel karakteristiklere (erkek bedeninin daha kıllı veya kaslı olması gibi) gönderimde bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet denildiğinde, bireyin ait olduğu kültür içerisinde sosyo-kültürel çevre farklılıklarının vurgulandığı, kültürlerarası farklılıkları içeren ve kendisine yüklenen farklılıkların biyolojik cinsiyetten kaynaklanmadığı, davranış

alanlarını kapsayan bir anlam içerdği görülmektedir. Toplumsal cinsiyet, bireylerin biyolojik cinsiyetlerinden bağımsız olarak kültürün oluşturduğu beklentilere ve kalıplara göre kadınsı veya erkeksi davranışlar ve yaşam stilleri sergilemesidir (Girginer, 1994).

Kadınlar ve erkekler birçok açıdan birbirleriyle karşılaştırılmış ve iki cinsiyet arasında çeşitli farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıkların bir kısmı biyolojik olmakla birlikte, önemli bir çoğunluğu ise sosyo-kültürel farklılıklardır. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyete göre daha iyi bir yordayıcı olduğu düşünülmektedir (Demirtaş ve Dönmez, 2006).

Çocuğun çevresindeki kurallara, normlara ve geleneklere göre bireyselleşmesi, sosyalizasyon süreci olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet sosyalizasyonu ise bu sürecin farklı cinsiyetteki çocukların toplumsal cinsiyet rollerine göre sosyalleştiği bir parçasıdır (Crespi, 2003).

Toplumsal cinsiyet sosyalizasyonu, kız ve erkek çocukları doğduğu andan itibaren başlamaktadır. Çocuklar, toplum tarafından kız ya da erkek olarak etiketlendikten sonra, cinsiyetin kültürel anlamlarını, toplumun “öğretmenleri” olan sosyalizasyon ajanları yoluyla öğrenmeye ve kazanmaya başlarlar. Bu kültürel anlamlar, toplumsal cinsiyet rolleri olarak görülür (Crespi, 2003). Çocuklar bu sistemi öğrendikçe, kendilerini ve diğerlerini etiketlerler, kendi cinsiyetleri için tipik veya uygun olan özellikleri, tutum ve davranışları göstermeye çalışarak diğerlerinden kaçınmayı öğrenirler. Bir

erkek için uygun olduğu düşünölen davranışlar erkeksi, kadınlar için uygun olduğu düşünölen davranışlar ise kadınsı olarak adlandırılmaktadır (Dökmen, 2004).

Çocukların doğumlarıyla birlikte temas ettikleri ilk sosyalizasyon ajanları genellikle ebeveynleridir. Ebeveynler ise çocuklarına giydirdikleri kıyafetler, odalarını dekore ediş tarzları, onlara verdikleri oyuncak çeşitleri, hatta kendi tutum ve davranışları gibi birçok yolla cinsiyete ilişkin kalıp yargıları çocuklarına aktarırlar (Crespi, 2003). Günlük yaşamda rollerin benimsenmesinde genellikle kız çocukları annelerini, erkek çocukları ise babalarını model olarak almaktadır.

Okulda da genellikle bu değerler yeniden üretilir. 1928–1998 yılları arasında okutulan ders kitapları üzerinde yapılan çalışmada, özellikle 1945 yılından itibaren, geleneksel cinsel rollerin kitaplarda daha fazla temsil edilmeye başlandığı vurgulanmaktadır. Yapılan çalışmaya göre, kız ve erkek çocukları anne babalarına yardım ederken, kızlar özellikle annelerine çamaşır yıkarken, erkekler de babalarına tamirat işlerinde yardımcı olurken resmedilmektedir (Gümüşoğlu, 1998).

Kişilerin toplumsal cinsiyetlerini yansıtan gözlenebilir özellikleri ve davranışları göstermesi beklenir. Söz konusu belirtiler ve davranışlar kişinin kadınsı mı yoksa erkeksi mi olduğu konusunda bilgi verici bir nitelik gösterir. Toplumun beklediği normlar arasında; kadın ve erkek rolleri, kadın ve erkeğin

kendini sunum şekli, konuşması, davranış kalıpları ve giyim kuşam gibi örüntüler bulunmaktadır. İnsanlar birini değerlendirirken erkeklerde erkekliği, kadınlarda kadınlığı belirleyen sosyal rollerin ne ölçüde yerine getirildiğine dikkat ederler (Yılmaz, 2007).

Cinsiyetle ilgili davranışların açıklamalarını getiren, toplumsal cinsiyetin kazanılması ve cinsiyetler arası farklılıklar gibi konularda açıklama yapmaya çalışan kuramlar söz konusudur. Bu kuramlar üç ana başlık altında toplanmaktadır: psikanalitik kuram, biyolojik kuram ve sosyobiyoloji kuramlarının toplandığı **biyolojik kökenli kuramlar**; bilişsel gelişim kuramı, toplumsal cinsiyet şema kuramı, toplumsal cinsiyet şemasıyla bilgiyi işleme kuramı, sosyal bilişsel kuram gibi **bilişsel yaklaşımlı kuramları** ve son olarak sosyal rol kuramı, benlik sunuşu kuramı gibi **sosyal etkileri ve etkileşimi vurgulayan kuramlardır**. Cinsiyet rolleri ancak tüm bu kuramlarla açıklandığında daha net bilgi elde edilmektedir (Dökmen, 2004).

Bu çalışmada temel alınan yaklaşım, cinsiyet şema kuramıdır. **Cinsiyet Şema Kuramı**, sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarının bir birleşimi olarak değerlendirilebilir (Dökmen, 2004).

Cinsiyet Şema Kuramı, cinsiyet tipleştirme kısmen cinsiyet şeması ile ilgili süreçlerinden türediğini öne sürmektedir. Diğer bir deyişle, cinsiyet tipleştirme; bireyin, toplumun cinsiyet şemasını oluşturan kadınlık ve erkeklik tanımları gibi kültürel bilgileri kodlamaya ve düzenlemeye hazır olmasından

türeyen bir süreçtir (Bem, 1981). Cinsiyet şeması, bireyin çocukken kendilik kavramını oluşturmada ve dünyayı algılamada kullandığı içsel bir şemadır. Cinsiyet tipleştirme ise bireyin, gelen bilgileri cinsiyet şemasına göre algılaması, kodlaması ve organize etmesidir. Buna göre çocuk, şema içerisinde oluşan prototipe göre kendisini değerlendirmeyi öğrenmektedir (Dökmen, 2004).

Kadınsılık ve erkeksilik kavramları 1970'lere kadar tek bir boyutun iki ucundaki kavramlar olarak düşünülmüştür. Bem (1974), kadının veya erkeğin kadınsılık ya da erkeksilik boyutunda kendi cinsiyetine uygun uçta olması gerektiği yaklaşımını eleştirerek, kadınsılığı ve erkeksiliği birbirinden bağımsız iki boyut olarak benimseyen bir ölçek geliştirmiştir. Bu ölçeğe göre; kadınsı özelliklere daha çok sahip olan bireyler **kadınsı**, erkeksi özelliklere daha çok sahip olan bireyler **erkeksi**, kadınsı ve erkeksi özellikleri birlikte gösteren bireyler **androjen** ve her iki boyutta da düşük düzeyde özellik gösteren bireyler de **belirsiz** bireyler olarak ayrılmaktadır (Antill, 1983; Dökmen, 2004).

Kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri yaşam deneyimlerinin hepsini olmasa bile birçoğunu etkilemektedir. Kadınlardan sekreter, hemşire, tezgahtar, anaokulu öğretmeni gibi daha az prestijli ve daha geri planda görünen yardımcı görevler beklenirken, erkeksi olarak tanımlanmış yöneticilik, işletmecilik gibi görevlerde kadınların daha az başarılı olması beklenmektedir. Özellikle erkeklere uygun olduğu düşünülen

mesleklerde başarılı olan kadınların, toplumsal cinsiyetlerine uygun olmayan bir rol içinde oldukları düşünülmektedir (Lewis, 2005). Diğer yandan erkekler için durum tam tersidir. Kadınlara uygun olduğu düşünülen görevleri yapan erkekler olumlu algılanmazken, erkeksi görev olduğu düşünülen performans, güç, otorite gerektiren veya üst düzey yöneticilik türü görevlerde başarılı erkekler, erkeksi olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca kadınlardan başkalarıyla ilgilenmeleri, duygularını ifade etmeleri, aileye yönelik olmaları, şefkatli, duyarlı, sadık, sabırlı ve anlayışlı olmaları gibi özellikler beklenmekte ve erkeklerden ise baskın, bağımsız, hırslı, güçlü, kararlı, rasyonel, aktif, iş hayatına yönelik olma gibi özellikler beklenmektedir. Böylece kadınlar eve, erkekler ise işe sürüklenmekte, erkek kamusal alanla tanımlanırken kadın özel alanla tanımlanmaktadır (Lewis, 2005). Bu beklentiler doğrultusunda biçimlendirilen roller, çevresel baskılar nedeniyle hissedilen dışlanma korkusuyla genellikle şartsız kabul edilir. Kadın ve erkeğin kendilerine yüklenen görevlere, rollere şartsız uyması, üzerinde düşünmeden olduğu gibi devam ettirmesi, toplumsal cinsiyet rollerine yüklenen değer ve yargıların sürdürülmesine neden olmaktadır (Yüksel, 2006).

Toplumsal cinsiyet rolleri toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklı özellikler sergilese de, kültürler arasında toplumsal cinsiyet rollerini aktarılması konusunda toplumlar arasında benzerlikler dikkat çekmektedir (Aksoy, 2006). Her kültürün rollerin öğrenilip öğrenilmediğini test eden ve kendi içinde farklılıklar gösteren yöntemleri söz konusudur. Zamanı geldiğinde bu testler ergenler üzerinde uygulanır. Testi geçen genç, erkek

olmaya hak kazanır, geçemeyen ise toplum tarafından dışlanır ve ezilir. Erkekler için bu derece baskıcı ve zorlayıcı kurallar söz konusuysa, kadınlığın kazanılması için bir kanıt ya da teste ihtiyaç duyulmamaktadır (Aksoy, 2006).

Bazı durumlarda, cinsiyet farklılıklarının toplumsal cinsiyetle ilgili önyargılardan kaynaklandığı görülmektedir. Eccles ve Jacobs (1986) tarafından yapılan araştırmada, okul çağındaki erkek ve kız çocukları arasında matematik yeteneği ve performansı açısından büyük farklılıkların söz konusu olduğu, erkek çocukların matematik yeteneği ve performansı anlamında daha yüksek puanlar aldıkları gözlemlenmiştir. Araştırmacılar bu farklılığa neden olan değişkenleri araştırdıklarında, kızların yetenek ve performanslarının ailelerinin beklentilerinden etkilendiğini keşfetmişlerdir. Araştırmacılara göre ebeveynler, erkek ve kız çocuklarının matematik yetenekleri ve davranışları ile ilgili katı fikirleri ile hareket ettiklerinde, kızlar ile erkekler arasındaki farklar gerçekte olmasa bile abartılmaktadır (Eccles ve Jacobs, 1986),

Erkeklerin ve kadınların çocukluk ve ergenlik döneminde olduğu kadar, yetişkinlik döneminde de farklılaştığı gözlemlenmektedir. Bu farklılaşmalardan biri de, yakın ilişkileri yaşama/deneyimleme tarzlarıdır. Yakın ilişkiler aynı cinsle arkadaşlık, karşı cinsle arkadaşlık ve romantik ilişki olmak üzere birbirinden ayrılır. Örneğin, kadınların hemcinsleri ile olan arkadaşlıkları erkeklerin arkadaşlıklarına göre daha az planlanmış olmakla

birlikte daha çok yakınlık içermektedir (DeLucia-Waack, Gerrity, Taub ve Baldo, 2001). Kadınların arkadaşlıkları genellikle “anlamlı” ve “yüz yüze” iken, erkeklerin hemcinsleri ile olan arkadaşlıkları “araçsal” ve “yan yana” olarak addedilmektedir (Buhrke ve Fuqua, 1987). Barth ve Kinder (1988) tarafından yapılan bir araştırma, kadınların hemcinsleriyle ilişkilerinde erkeklere oranla daha fazla katılım ve dayanışma olduğunu göstermektedir.

Yakın ilişkiler özellikle de romantik ilişkiler söz konusu olduğunda **çekicilik** konusu da önem kazanmaktadır. Çekicilik, bir bireyin başka bir bireyi olumlu olarak değerlendirme eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Akgün, 1993). Psikolojide “çekicilik” ya da “kişilerarası çekicilik” şeklinde kavramlaştırılan ve bir bireyin diğer kişilerle bir arada olmayı tercih etme eğilimi günlük dilde sevmek, hoşlanmak, beğenmek gibi farklı sözcüklerle ifade edilmektedir. Romantik ilişkilerin oluşması ve sürdürülmesinde çekiciliğin önemli bir yeri vardır (Rhodes, 2006).

Cinsiyet rolleri ve çekicilik konusunda yapılan araştırmaların çoğu benzerlik ve tamamlayıcılık üzerine kuruludur. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, benzer cinsiyet rol tutumlarının, aynı cinsiyetten kişiler arasında çekiciliği artırdığı; tamamlayıcı cinsiyet rol tutumlarının ise farklı cinsiyetten kişiler arasındaki çekiciliği artırdığı bulgusu elde edilmiştir (Seyfried ve Hendrick, 1973).

Başka bir çalışmada kadınlarda kadınsılığın, erkeklerde de erkeksiliğin kendi cinsiyetindekilere olumlu, diğer cinsiyettekilere de olumsuz tutumlarla ilişkili görüldüğü belirtilmiştir (Dökmen, 2000).

Cinsiyet rolleri ve çekiciliğe ilişkin araştırmalarda toplumsal cinsiyetlerine uygun rolleri yerine getiren ve getirmeyen kişilerin ne ölçüde çekici algılandıkları da incelenmiştir. Cinsiyet rolüne ilişkin kalıp yargılara uygun davranıp davranmamanın çekiciliğe etkisinin incelendiği araştırmada, denekler hem cinsiyet rolüne uygun davranan hem de karşıt cinsiyet rolüne uygun davranan uyarıcı kişileri çekicilik açısından değerlendirmiştir. Araştırmada cinsiyet rolüne uygun davranan kadın, karşıt cinsiyet rolüne uygun davranan kadın, cinsiyet rolüne uygun davranan erkek, karşıt cinsiyet rolüne uygun davranan erkek olmak üzere, her biri bir uyarıcı kişiyi betimleyen dört öykü kullanılmıştır. Araştırma sonunda cinsiyet rolüne uygun davranan kişilerin, karşıt cinsiyet rolüne uygun davranan kişilere oranla daha çekici algılandığı saptanmıştır (Akgün, 1993).

Toplumsal cinsiyet rollerinin yakın ilişkiler üzerindeki etkilerini konu alan birçok çalışma cinsiyet rollerinin yakın ilişkiler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Bowen, 1987; Yıldırım, 1992; Lye ve Biblarz, 1993; Kocadere, 1995; Sakallı-Uğurlu, 2003; Curun, 2006; Bal, 2007; Çınar, 2008).

1.3. İlişki İstikrarı

Karşılıklı bağımlılık kuramı ilişki doyumunu, bağlılığı ve istikrar sürecini kapsamlı bir biçimde incelemeye çalışan ilk denemelerden biridir ve bu orijinal çalışmadan birçok çağdaş kuram geliştirilmiştir. Karşılıklı bağımlılık kuramına göre, bir ilişkinin devamını ya da devamsızlığını açıklayan, o ilişkinin karşılıklı bağımlılık yapısıdır. Thibaut ve Kelley (1959) için, partnerlerin birbirlerine ve ilişkiye bağımlılık düzeyleri, ilişkinin devamını anlamada kilit noktadır.

Karşılıklı bağımlılık kuramı, temel olarak **sosyal mübadele kuramına** dayanmaktadır. İnsan davranışının en önemli öğelerinden biri hazzı elde etmek için çabalaması, diğeri de kederden kaçmasıdır ve bu nedenle insanlar en büyük zevki elde edebilmek için en az bedeli ödemeyi isteme eğilimindedirler (Bilgin, 2000). Sosyal mübadele modellerine göre, ilişkinin gelişimi, bireyin partneri ile kendisi arasındaki tatminkar ödül değişimini temel almaktadır. Her bir partner, ilişkinin ödül ve bedellerini, karşılaştırma düzeyini (kişinin almaya alıştığı sonuçların düzeyi), seçenekler için karşılaştırma düzeyini (kişinin başka bir ilişki bağlamında ya da hiçbir ilişki içinde olmadığı bağlamda alabileceği sonuçların en yüksek düzeyi) ve doyumu düşünür. Rusbult'un (1980) ilişki gelişimi yatırım modeli, yatırımın ve bağlanma sürecinin yakın ilişkilerde nasıl işlev gösterdiği ile ilgili ayrıntılı bilgi vererek, sosyal mübadele yaklaşımına katkıda bulunmuştur. Bu modele göre, bir partnerle yaşanan doyum yüksek ve bedeller düşük olduğunda, partnere

bağlanma gelişmektedir. Aynı zamanda insanlar kendilerine haz veren ilişkileri sürdürmek; keder veren ilişkileri de sonlandırmak çabası göstermektedirler (Büyükşahin, 2006).

Thibaut ve Kelley (1959), ilişki doyumu ve devamı ile ilişkili birkaç yapı öne sürmüştür. Öncelikle, bir ilişkide sonuçlar, kişinin ilişki ödülleri ile kişinin ilişki bedellerinin farkıdır. Kuramın kritik yönü, bireyin **karşılaştırma düzeyidir**. Karşılaştırma düzeyi, bir bireyin ilişkilerinin kalitesi için genel beklentileri ya da “bireyin ilişkinin cazipliğini ya da ne kadar tatminkar olduğunu değerlendirdiği standartlardır”. Bu karşılaştırma düzeyi, daha önceki ilişkilerdeki deneyimlerden, eş ilişkilerin gözlemlerinden ve partnerin sonuçlarının karşılaştırılmasından etkilenebilir (Carter, 2001). Karşılaştırma düzeyi, bireyin tanıdığı çeşitli sonuçların ortalaması veya tepe noktasıdır (Bilgin, 2000). **Seçenekler için karşılaştırma düzeyi**, bir bireyin ulaşılabilir en iyi alternatif ilişkide, ulaşılabilir olduğunu algıladığı ilişki sonuçları anlamındadır. Tam tersi biçimde, bu olgu aynı zamanda “ulaşılabilir alternatif fırsatların ışığında bireyin kabul edeceği en düşük sonuç düzeyleri” olarak da düşünülebilir. İlişki dışında ulaşılabilir olarak algılanan sonuçlar, spesifik alternatif ilişkilerin çekiciliğinden, genel seçilebilirler alanının kalitesinden ve ilişki içinde olmama seçeneğinden etkilenebilir (Carter, 2001).

Kişinin bir ilişkideki bağımlılık düzeyi, bireyin o ilişkiye ne kadar “ihtiyacı olduğu” ile ilişkilidir. Dolayısıyla, kişi bir ilişkiye bağımlıysa, arzu

edilen sonuçları elde etmek için, bu ilişkiye eşsiz bir biçimde güvenmektedir (Carter, 2001).

Yukarıdaki yapıları kullanarak, Thibaut ve Kelley (1959), ilişki doyumunun nedenlerini ve ilişki bağımlılığı nedenlerini kuramsallaştırmışlardır. Bu yapılar her zaman yüksek bir korelasyon sergilememektedir. Karşılıklı bağımlılık kuramının ana fikri, doyumun, bireylerin ilişkilerinde elde edebildikleri sonuçlar (ödül-bedel oranı) kadar olduğudur. Bireyler karşılaştırma düzeyini ve ulaşılabilir olan seçenekleri abartır (Carter, 2001). Bireyin doyumu seçenekler için karşılaştırma düzeyinin altına düşmediği sürece, karşılaştırma düzeyinin altına düşse bile ilişkinin sürmesi beklenmektedir (Bilgin, 2000).

Karşılıklı bağımlılık kuramı, onlarca yıl devam etmiş ve birçok ilişki doyumu, bağlanım ve istikrar kuramını etkilemiştir. Karşılıklı bağımlılık kuramına en yakın olan ve bu gelenekten doğan şüphesiz en etkili güncel kuram, Rusbult'un (1980) kişilerarası ilişkilerde **yatırım modelidir**. Bu model, literatürde baskın bir güce kavuşmuş ve çoğu araştırma bu modelin temel fikirlerini desteklemiştir (Carter, 2001). Yatırım modeli, kişilerarası ilişkilerde ilişkilerin kurulması, sürdürülmesi ve sonlandırılmasını açıklamak amacıyla geliştirilmiş bir modeldir. Model, ilişki doyumunu açıklarken karşılaştırma düzeyini, ilişki bağlanımını açıklarken de seçenekler için karşılaştırma düzeyi kavramlarını kullanmakta ve ilişki bağlanımı üzerinde ilişkiye yapılan

yatırımlar değişkeninin de belirleyici olduğuna işaret etmektedir (Büyükşahin, 2006).

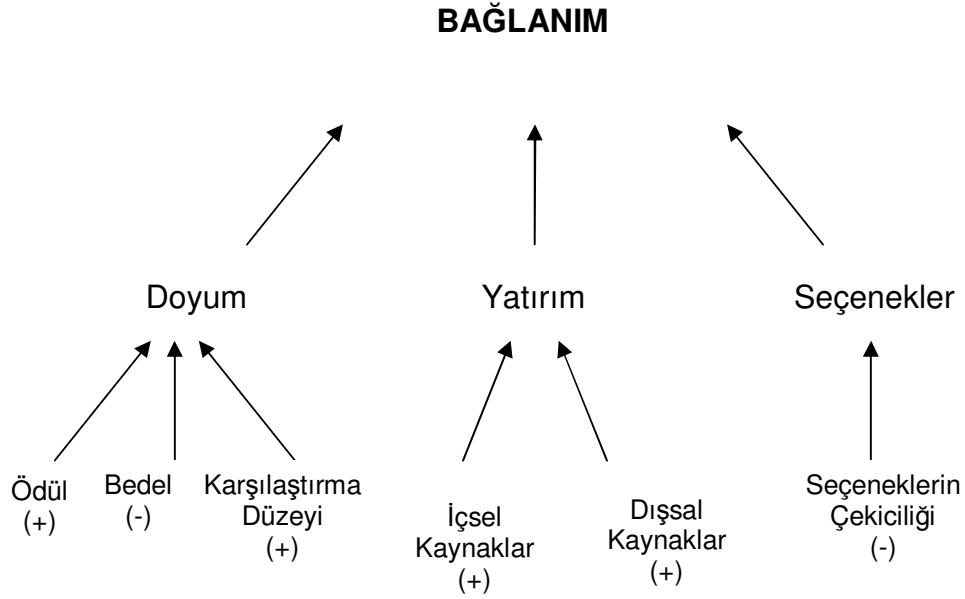
Yatırım modeli, karşılıklı bağımlılığın söz konusu olduğu ilişkilerde bağlanımın oluştuğunu ve bağlanımın *ilişki doyumu*, *seçeneklerin niteliği* ve *yatırım miktarı* olmak üzere üç belirleyicisi olduğunu ileri sürmektedir. Yatırım modelinin temel varsayımı da bu üç belirleyici üzerine kurulmuştur (Büyükşahin, 2006).

Çatışma ya da doyumsuzluktan önce bireyin ilişkiden aldığı *doyum düzeyini*, bireyin ilişkisinden elde ettiği yakınlık ve cinsellik gereksinimlerinin karşılanması gibi kazançları olumlu olarak değerlendirmesi belirlemektedir. Başka bir deyişle, ilişki doyumu söz konusu ilişkide algılanan ödüllerin ve bedellerin bir işlevi olarak kavramsallaştırılmıştır. Ödüller, karşılaştırma düzeyi ya da genel beklentiler yüksek ve bedeller düşük olduğunda, bireyler ilişkilerinden daha fazla doyum almalıdırlar. İlişkide daha fazla doyum, ilişkiye daha fazla bağlanım da getirmelidir. *Seçeneklerin niteliği*, bireyin mevcut ilişkisi dışındaki seçenek ilişkileri değerlendirmesiyle ilgilidir. Algılanan ödül ve bedeller, olası en iyi alternatif ile ilişkilidir. Seçenekler yalnız olmayı, başka bir partnerle birlikte olmayı ya da akraba veya arkadaşlarla vakit geçirmeyi içerebilir (Le ve Agnew, 2003). İlişki seçenekleri bireye cazip geliyorsa, seçeneklerin zayıf olduğu duruma göre birey ilişkiye daha az bağlanacaktır. Özetle, bir bireyin ilişkisine bağlılığı, çekici seçeneklerin azalmasına neden olmaktadır. *Yatırım miktarı* ise bağlanım

duygularını biçimlendiren bir öge konumundadır ve ilişkiye zaman ayırma, duygusal paylaşım, paylaşılan anılar gibi bireyin ilişkiye yatırdığı kaynakların büyüklüğü önemlidir. Yatırımlar, ilişkiye bağlı olan ve ilişki sonlandığında kaybedilebilecek psikolojik (örneğin zaman, enerji, efor) ve/veya maddi kaynakların (örneğin paylaşılan mal ya da çocuklar) sayısı ve görece önemi anlamındadır. İlişkiye katılımdaki içsel ve dışsal yatırım kaynakları bağlanımı artırmaktadır. İçsel yatırımlar duygusal çaba, zaman ya da kendini açma gibi ilişkinin doğrudan kaynaklarıdır. Dışsal yatırımlar ise ortak arkadaşlar, paylaşılan anılar ya da maddi mallar (mülk) ve ilişki ile bağlantılı etkinlikler/kişiler/nesneler/olaylar gibi ilişkiye bir şekilde bağlanan, ilişki dışındaki kaynaklardır. Yatırımlar, ilişki bittiğinde azalan veya kaybedilen şeylerdir. Bireyler için bu yatırımları kaybetmenin bedeli ağırsa, bireylerin ilişkilerine bağlanımları artar (Le ve Agnew, 2003).

Doyum, seçenekler ve yatırımlar birlikte ele alındığında, bireylerin ilişkilerine bağlılık hislerine benzersiz bir biçimde katkıda bulunmaktadır. Sevme kararını anlama ve yordama için kritik ve gerekli olduğu düşünülen bir yapıdır. Genel model şu sırayla temsil edilmektedir: bağlanım = doyum – seçenekler + yatırımlar. Bu da yüksek düzeyde doyuma sahip, daha az seçeneği olan ve ilişkilerine daha çok yatırım yapan bireylerin ilişkilerine bağlanım düzeylerinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir ve pek çok çalışma bu görüşü doğrulamaktadır (Rusbult, Zembrodt ve Gunn, 1982; Agnew, Van Lange, Rusbult ve Langston, 1983; Sprecher, 1988; Barlow,

1992; Cox, Wexler, Rusbult ve Gaines, 1997; Büyükşahin ve ark., 2005; Rhatigan ve Street, 2005; Büyükşahin, 2006).

Şekil-3 Yatırım Modeli (Rusbult, 1980)

Rusbult (1980), üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada ilişkiye bağlılığın, içsel ve dışsal yatırım boyutunda arttığını, alternatiflerin değeri arttığında ise azaldığını bulmuştur. Ancak bağlılığın, ilişkinin bedelleri ile ilişkisi açısından herhangi bir yordayıcı saptanamamıştır. Devam eden bir ilişkisi olan üniversite öğrencilerinin incelenmelerini içeren ikinci bir çalışmada, doyumun ilişki ödül ve bedel düzeyleri ile yordandığı

bulunmuştur. İlişki ödöl değeri ile yatırım boyutu arttığında ve alternatif değer ile ilişki bedeli düştüğünde, ilişkiye bağlanım artmaktadır. Yatırım modeli tarafından öne sürülen hipotezlerin çoğu, deneysel çalışmalarla desteklenmiştir. İlişkideki doyum ve ilişkiye yatırım arttıkça, ilişkiye bağlanım da artma eğimindedir. İlişkiye alternatiflerin değeri arttıkça, bağlanım azalma eğilimindedir. Rusbult'un varsaydığı gibi, ilişkinin bedellerinin, doyum ya da bağlılığı etkilemediği görünmektedir (Barlow, 1992).

Birçok araştırmada, bir bireyin ilişkisini değerlendirme şekli ile bağlanma stillerinin birbiriyle bağlantılı olduğu, kuramsal açıdan tutarlı bir biçimde ortaya konmuştur. Güvenli bağlanan bireylerin, kaçınan bireylere göre daha yüksek düzeylerde doyum, yakınlık, güven ve ilişki yatırımı/bağlılığı özellikleri gösterdiği kanıtlanmıştır. Kaygılı bağlananların ise, daha az doyum ile daha yüksek çatışma sergiledikleri görülmüştür (Feeney ve Noller, 1992; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Brennan ve Shaver, 1995).

Yapılan farklı iki çalışmada, bağlanma stillerinin ilişki istikrarını öngörmeye ne derece etkili olabileceği araştırılmış ve tutarsız sonuçlar elde edilmiştir. İlk çalışma, bağlanmanın evlilik öncesi istikrarı öngörme yetkinliği hakkında tutarsız sonuçlar sunmaktadır. Feeney ve Noller (1990), genellikle kaçınan erkek ve kadınların en az düzeyde istikrarlı ilişkilere sahip olduğu, kaygılı/kaçınan ve güvenli bağlanma stillerine sahip katılımcıların ise, ilişki istikrarı açısından farklılaşmadığı bulgusunu elde etmişlerdir. Benzer şekilde, Kirkpatrick ve Davis de (1994) tutarsız sonuçlar bulmuştur. Bağlanma ve ilişki

süresi kontrol edildiğinde, bağlanma istikrarı öngörebilse de, güvenli bireylerin en istikrarlı ilişkilere sahip olduğu hipotezi ile araştırma sonuçları birbiriyle tutarlı değildir. Kaçınan ve güvenli erkekler, evlilik öncesi ilişkilerinde bir yıllık gözlemde eşit düzeyde istikrarlı görülürken, üç yıllık gözlemde kaygılı erkeklerin en az istikrara sahip olduğu gözlenmiştir. Kadınlar için, kaygılı ve güvenli katılımcıların, kaçınan kadınlara göre, üç yıllık gözlemde daha istikrarlı ilişkileri olduğu gözlenmiştir (Kirkpatrick ve Davis, 1994).

Yatırım modelinin değişkenlerinden biri olan ilişki doyumu ile bağlanma stilleri üzerine yapılan çalışmaların çoğu güvenli bağlanma stili ile ilişki doyumu arasında olumlu bir ilişki olduğunu göstermektedir (Hazan ve Shaver, 1987; Pistole, 1989; Feeney, 1992; Kirkpatrick ve Davis, 1994; Brennan ve Shaver, 1995; Feeney, 2002). Aynı şekilde güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin ilişkilerine yüksek düzeyde yatırım yaptıkları gözlenmiştir (Hazan ve Shaver, 1987; Collins ve Read, 1990)

Sonuç olarak, yakın ilişkilerde ilişkinin sürekliliğini ve kalitesini sağlayan birçok değişken söz konusudur. Bu değişkenler birleştiğinde, ilişkinin istikrarına dair bir yapı oluştururlar.

Özet olarak bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rollerinin yakın ilişkiler bağlamında önemli değişkenler olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada sözü edilen değişkenler ilişki istikrarı anlamında ele alınarak, birbirleriyle ilişkileri ve belirtilen ilişki süreçlerine etkileri incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

1. Cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri ve bağlanma stillerinin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişkiye yapılan yatırım üzerinde temel ve ortak etkileri anlamlı mıdır?
2. Cinsiyet, ilişki biçimi ve bağlanma stillerinin ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişkiye yapılan yatırım üzerinde temel ve ortak etkileri anlamlı mıdır?
3. Kadın ve erkeklerin ilişki istikrarı boyutları ile demografik özellikleri (yaş, eğitim, gelir düzeyi), ilişki durumları (ilişki süresi, ilişki biçimi), bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
4. Yaş, eğitim, gelir düzeyi, ilişki süresi, ilişki biçimi, kadınsılık, erkeksilik, kaygı ve kaçınma kadınlarda ve erkeklerde ilişki doyumunu, seçeneklerin niteliğini değerlendirmeyi ve ilişkiye yapılan yatırımı ne kadar yordamaktadır?

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, daha önce belirtilen araştırmanın amaçları çerçevesinde yapılan çalışmanın veri toplama yolu açıklanmaktadır.

2.1. Örneklem

Ölçümlerin toplandığı sırada duygusal birlikteliği olan (flört eden, birlikte yaşayan ya da evli olan), İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere üç büyük şehirde yaşayan 214'ü kadın (%54) ve 186'sı erkek (%46) toplam 400 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Katılımcılar, 18–79 yaş aralığında olup yaş ortalamaları 32.72'dir. Kadınların yaş ortalaması 32.74; erkeklerin yaş ortalaması da 32.71'dir.

Katılımcıların 7'si (%1.8) ilkokul mezunu, 13'ü (%3.3) ortaokul mezunu, 96'sı (%24) lise mezunu, 213'ü (%53.3) üniversite mezunudur ve 71'i de (%17.8) lisansüstü eğitim görmüştür.

Katılımcılar, 2008 yılı ekonomik koşulları göz önüne alınarak, aylık gelir miktarına göre düşük (750 YTL altı), orta (750–1.500 YTL), iyi (1.500–3.000 YTL) ve çok iyi (3.000 YTL üstü) olmak üzere 4 gruba ayrılmıştır. Katılımcıların 63'ü (%15.8) düşük gelir düzeyinde, 150'si (%37.5) orta gelir düzeyinde, 117'si (%29.3) iyi gelir düzeyinde, 57'si (%14.3) ise çok iyi gelir düzeyinde yer almaktadır. Katılımcıların 13'ü (%3.3) herhangi bir gelir belirtmemiştir.

Katılımcılar ikili ilişki durumlarına göre 3 kategoriye ayrılmışlardır. Katılımcıların 161'i (%40.3) flört eden, 54'ü (13.5) birlikte yaşayan, 185'i (%46.3) evli olan bireylerdir.

İlişki süresine bakıldığında ise en az ilişki süresinin 1 ay olduğu, en uzun ilişki süresinin ise 40 yıl 4 ay olduğu görülmektedir. Katılımcıların ortalama ilişki süresi 7 yıl 4 aydır.

Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'ne göre katılımcılar kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz olarak dört sınıfa ayrılmıştır. Bunun için öncelikle örneklemin kadınsılık ve erkeksilik puanlarının ortancası hesaplanmıştır. Kadınsılık puanı örneklem ortancasının üzerinde, erkeksilik puanı ortancanın altında olanlar *kadınsı*, kadınsılık puanı örneklem ortancasının altında, erkeksilik puanı ortancanın üstüne olanlar *erkeksi*, her iki puanı da ortancanın üstünde olanlar *androjen* ve her iki puanı da ortancanın altında

olanlar *belirsiz* olarak sınıflandırılmıştır. Kadınların % 39.3'ü (n=84) androjen, % 25.2'si (n=54) belirsiz, %19.2'si (n=41) kadınsı ve %16.4'ü (n=35) erkeksi grubuna girmiştir. Erkeklerinse % 33.3'ü (n=62) androjen, % 24.2'si (n=45) belirsiz, %26.9'u (n=50) erkeksi ve %15.6'sı (n=29) kadınsı grubuna girmiştir.

Bağlanma stillerine göre tüm ölçeklerden alınan puanlar yönünden karşılaştırma yapabilmek için öncelikle katılımcılar dörtlü bağlanma modeli çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Bu işlem, katılımcıların kaygı ve kaçınma boyutlarından aldıkları puanlara küme analizi tekniğinin uygulanmasıyla gerçekleştirilmiştir. Buna göre, her iki boyuttan görece düşük puan alanlar *güvenli*; her iki boyuttan da yüksek puan alanlar *korkulu*; kaçınmadan düşük, kaygıdan yüksek puan alanlar *saplantılı*; kaçınmadan yüksek, kaygıdan düşük puan alanlar *kayıtsız* bağlanma stili içerisinde ele alınmıştır. Toplamda katılımcıların % 74.5'inin (n=298) güvenli, %6.25'inin (n=25) korkulu, % 10.5'inin (n=42) saplantılı, % 8.75'inin (n=35) kayıtsız olduğu görülmüştür. Yapılan varyans analizlerinde katılımcıların bağlanma stilleri güvenli ve güvenli olmayan (korkulu, saplantılı, kayıtsız) bağlanma stilleri olarak ele alınmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla demografik bilgi formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve İlişki İstikrarı Ölçeği kullanılmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu:

Bu formda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve aylık gelir gibi demografik bilgilerini edinmeye yönelik soruları yanıtlamaları istenmiştir. Bu sorulara ek olarak katılımcılara ilişki durumlarını belirlemek üzere ilişki biçimleri (flört eden, birlikte yaşayan ve evli olan) ile içinde bulundukları ilişkinin süresi hakkında da sorular yöneltilmiştir.

2.2.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (Experience In Close Relationships) Brennan, Clarck ve Shaver (1998) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması ile geçerlik-güvenirlik çalışması Sümer (2006) tarafından yapılmıştır. YİYE orijinal formu İngilizce ve Türkçeye hakim iki uzman tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiş, daha sonra da ters çevirisi

yapılmıştır (Sümer, 2006). Envanter 272 üniversite öğrencisine uygulanmış ve psikometrik özellikler açısından incelenmiştir. Elde edilen bulgular, envanterin geçerlik-güvenirlik açısından istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiş ve Bartholomew ve Horowitz'in (1991) İlişki Anketi'nde ölçülen benlik ve başkaları alt ölçeklerinden daha güçlü ölçüm gücüne sahip olduğu saptanmıştır (Sümer, 2006).

Sümer (2006) tarafından YİYE'nin psikometrik uygunluğunu değerlendirmek amacıyla yürütülen çalışmada; YİYE'yi oluşturan kaygı ve kaçınma boyutlarının Türk örneklemini üzerinde de gözlemlendiği, bu iki boyutun toplam varyansın % 38'ini açıkladığı ve her iki boyutun yüksek düzeyde güvenirlik katsayısına sahip olduğu görülmüştür (kaygı için .86, kaçınma için .90).

YİYE 36 maddeden oluşmakta ve bağlanmanın iki boyutunu ölçmektedir: yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve kaçınma. Her alt ölçeğe ait 18'er madde bulunmaktadır. Ölçekteki her bir madde, Likert tipi 7 basamaklı bir değerlendirme göz önüne alınarak değerlendirilmektedir. Katılımcılar maddelerin kendileri için uygunluğunu 1 "Hiç Katılmıyorum" ve 7 "Kesinlikle Katılıyorum" derecelerinde değerlendirmektedir.

Katılımcılar kaygı ve kaçınma boyutları temelinde değerlendirilebilecekleri gibi Bartholomew ve Horowitz'in (1991) önerdiği gibi, Dörtlü Bağlanma Modeli kapsamında da ele alınabilmektedirler. Buna göre,

katılımcılar küme analizi ile belirlenen dört kategoriden biri içerisinde sınıflandırılırlar. Buna göre, her iki boyuttan görece düşük puan alanlar güvenli; her iki boyuttan da yüksek puan alanlar korkulu; kaçınmadan düşük, kaygıdan yüksek puan alanlar saplantılı; kaçınmadan yüksek, kaygıdan düşük puan alanlar kayıtsız bağlanma stili içerisinde ele alınmaktadır.

2.2.3. Bem Cinsiyet Rolü Envanteri:

Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (Bem Sex Role Inventory) Bem (1974) tarafından geliştirilmiştir. BCRE, bireylerin benimsedikleri cinsiyet rollerini ayırmayı amaçlayan bir ölçüm aracıdır. Bem'e göre (1974), erkeksilik ve kadınsılık birbirinden iki bağımsız boyut olarak ele alınmalıdır. Envanter, toplam 60 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin 20 tanesinin erkeksi, 20 tanesinin ise kadınsı kişilik özelliklerini belirlediği kabul edilmektedir. Diğer 20 madde ise sosyal beğenirlik özelliklerini içermektedir. Envanter, bireyleri erkeksi, kadınsı ya da androjen olarak betimlemeyi sağlamaktadır (Bem, 1974).

Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin Türk örnekleminde geçerlik-güvenirlik çalışması Dökmen (1999) tarafından yürütülmüştür. Daha önce Türkçe uyarlaması Kavuncu (1987) tarafından yapılmıştır ancak envanterin geçerliği ile ilgili tatminkâr sonuçlara ulaşılamamıştır. Dökmen (1999), Türkçeye uyarlanan formu kullanarak 989 katılımcı ile yaptığı araştırmada envanterin

psikometrik özelliklerini incelemiştir. İstatistiksel yöntemler sonucunda envanterin Türkçe formunun kullanılabilirliğine ilişkin tatminkar bulgular elde edilmiştir.

BCRE kısa formu yine Bem (1981) tarafından 60 maddelik orijinal ölçekteki ifadelerle ilgili alınarak 20 erkeksi maddeyi 10'a, 20 kadınsı maddeyi 10'a ve belirsizlik ifade eden 20 maddeyi de yine 10'a düşürerek toplam 30 maddelik bir ölçek halinde kısaltmıştır. Tüm hesaplamaları ve özellikleri orijinal ölçekle aynıdır (.90).

Katılımcılardan envanterde yer alan her kişilik özelliğinin kendileri için ne kadar doğru ya da yanlış olduğu ya da kendilerini ne kadar tanımladığını değerlendirmeleri istenmiştir. Erkeksi özellikler, kadınsı özellikler ve sosyal beğenirlik özellikleri olmak üzere üç alt ölçekten oluşan envanterin her maddesi 7 basamaklı Likert tipi ölçek ile puanlanmaktadır. Katılımcılar özellikleri değerlendirirken “Tamamen Yanlış” ifadesi için 1, “Tamamen Doğru” ifadesi için ise 7 puan almaktadır. Puanların artması, ilgili alt ölçeğin ölçtüğü boyutun artması anlamına gelmektedir.

BCRE'nin kısa formunun Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesini ise Özkan ve Lajunen (2005) gerçekleştirmiştir. 280 erkek ve 256 kadın katılımcının yer aldığı araştırma sonuçları, orijinal BCRE kadınsılık-erkeksilik yapısını destekler yöndedir. Envanterin kısa formunun yapı geçerliğini belirlemek amacıyla kadın ve erkeklerden elde

edilen veri setlerine, 10 kadınsı ve 10 erkeksi madde için ayrı ayrı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda, her iki veri setinde de birinci faktörü erkeksilik, ikinci faktörü de kadınsılık maddelerinden oluşan iki faktör elde edilmiştir. Bu iki faktör arasındaki korelasyon, kadınların verileri için $r = 0.27$, erkeklerin verileri için ise $r = 0.48$ olarak bulunmuştur. Güvenirlik katsayısı erkekler için .80 erkeksilik, .73 kadınsılık; kadınlar için .80 erkeksilik ve .66 kadınsılık olarak bulunmuştur. Özkan ve Lajunen, ulaşılan iç tutarlık katsayısı değerlerinin ölçeğin orijinal çalışmasında elde edilen değerlerden daha düşük olmasına karşın kabul edilebilir olarak değerlendirmektedirler. Sonuç olarak BCRE Kısa Formu Türkiye’de bireylerin cinsiyet rollerini belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak kabul edilmektedir. BCRE hem uzun hem de kısa form olarak çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır (Pedhazur ve Tetenbaum, 1979; Wilcox ve Francis, 1996; Ergin, 2008; Çınar, 2008).

2.2.4. İlişki İstikrarı Ölçeği

İlişki İstikrarı Ölçeği (Relationship Stability Scale) Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı, bireyin ilişkiye yaptığı yatırımı, ilişkisi dışındaki seçenekleri değerlendirme düzeyini, ilişki doyumunu ve bağlanımını ölçmektir. Bu ölçeğin kuramsal temeli Yatırım Modeli’ne dayanmaktadır.

Ölçümü amaçlanan değişkenler için ilişki doyumu, ilişki yatırımı ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme alt ölçekleri oluşturulmuştur. Her bir alt ölçeği 10'ar maddeden oluşan, toplamda 30 maddeye sahip ölçekte iki farklı derecelendirme sistemi kullanılmıştır. Her alt ölçeğin ilk beş maddesi 4 basamaklı Likert tipi derecelendirme (1 "Tamamen Yanlış", 4 "Tamamıyla Doğru") üzerinden; diğer maddeleri ise 9 basamaklı Likert tipi derecelendirme (1 "Tamamen Yanlış", 9 "Tamamıyla Doğru") üzerinden değerlendirilmektedir. Puanlar arttıkça ilgili boyut da artmaktadır.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlamasını Büyükaşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) gerçekleştirmiştir. Çalışmaya toplam 325 üniversite öğrencisi katılmıştır. Yapı geçerliğini incelemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda, özgün çalışma ile tutarlı olarak ölçeğin üç faktörlü bir yapı gösterdiği gözlenmiştir. Bu faktörler özgün ölçekteki gibi ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımı olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin ölçüt geçerliğini incelemek için, İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçekleri ile Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından geliştirilen ve geçerlik-güvenirlik çalışması Büyükaşahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından yapılan Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (LAS) alt ölçekleri arasındaki ilişkilere bakılmış ve beklendiği yönde anlamlılık gösteren bu değerlerin -.48 ile .67 arasında değiştiği gözlenmiştir. Ölçeğin, ilişki doyumu için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .90, seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .84 ve ilişki yatırımı için de .84' dür. Her bir alt ölçeğin, iki yarım güvenirlik katsayıları, sırasıyla

.84, .71 ve .78 olarak bulunmuştur (B y k ahin, Hasta ve Hovardao lu; 2005).

2.3. işlem

Katılımcılara, anket bataryası kapalı zarf içinde verildikten sonra araştırma amacı ve yönergeler hakkında bilgi verilmiştir. Bireylere, yakın ilişkilerine yönelik duygu ve düşüncelerini belirlemek amacıyla bir dizi ölçek uygulanacağı söylenmiştir. Katılımcılar, anket bataryasını gönüllülük esasıyla doldurmuş ve doldurduktan hemen sonra kapalı zarf ile uygulayıcıya teslim etmişlerdir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen verilere uygulanan istatistik analizi sonuçlarına yer verilmektedir. İlk olarak İlişki İstikrarı Ölçeğinin (İİÖ) 3 alt ölçeği olan ilişki doyumu (İD), seçeneklerin niteliğini değerlendirme (SND) ve ilişki yatırımı (İY) puanları üzerinde (1) cinsiyetin, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'ne göre belirlenmiş cinsiyet rollerinin ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) sonuçlarına göre oluşturulmuş bağlanma stillerinin; (2) cinsiyetin, ilişki biçiminin ve bağlanma stillerinin etkileri incelenmiştir. Daha sonra anketlerden elde edilen verilerden yola çıkılarak, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında korelasyon analizi yapılmıştır. Son olarak ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişkiye yapılan yatırım eğilimini yordayan değişkenleri saptamak amacıyla kadınlar ve erkekler için ayrı olarak aşamalı (stepwise) regresyon analizleri yapılmıştır.

3.1. Temel Analizler

3.1.1. Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Temel ve Ortak Etkileri (MANOVA Sonuçları)

Katılımcıların cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri ve bağlanma stillerine bağlı olarak İlişki İstikrarı Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 1.'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bağlanma Stillerine bağlı olarak İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları

	Cinsiyet	Cinsiyet Roller	Bağlanma Stilleri	X	S	N
İD	Kadın	Androjen	G.olmayan	47,43	15,99	21
			Güvenli	54,41	12,42	63
			Toplam	52,67	13,64	84
		Erkeksi	G.olmayan	57,00	5,39	5
			Güvenli	52,27	14,81	30
			Toplam	52,94	13,90	35
		Kadınsı	G.olmayan	55,58	10,34	12
			Güvenli	54,24	13,00	29
			Toplam	54,63	12,17	41
		Belirsiz	G.olmayan	48,38	9,14	16
			Güvenli	54,42	10,79	38
			Toplam	52,63	10,62	54
		Toplam	G.olmayan	50,41	12,63	54
			Güvenli	53,98	12,56	160
			Toplam	53,08	12,64	214
	Erkek	Androjen	G.olmayan	58,00	8,19	12
			Güvenli	57,78	7,47	50
			Toplam	57,82	7,54	62

	Erkeksi	G.olmayan	55,67	8,13	15
		Güvenli	50,91	9,60	35
		Toplam	52,34	9,36	50
	Kadınsı	G.olmayan	52,57	6,70	7
		Güvenli	56,50	9,17	22
		Toplam	55,55	8,70	29
	Belirsiz	G.olmayan	46,43	8,72	14
		Güvenli	54,39	6,85	31
		Toplam	51,91	8,27	45
	Toplam	G.olmayan	53,10	9,15	48
		Güvenli	55,07	8,57	138
		Toplam	54,56	8,74	186
	Toplam Androjen	G.olmayan	51,27	14,48	33
		Güvenli	55,90	10,61	113
		Toplam	54,86	11,71	146
	Erkeksi	G.olmayan	56,00	7,43	20
		Güvenli	51,54	12,20	65
		Toplam	52,59	11,38	85
	Kadınsı	G.olmayan	54,47	9,09	19
		Güvenli	55,22	11,45	51
		Toplam	55,01	10,80	70
	Belirsiz	G.olmayan	47,47	8,85	30
		Güvenli	54,41	9,17	69
		Toplam	52,30	9,58	99
	Toplam	G.olmayan	51,68	11,16	102
		Güvenli	54,49	10,89	298
		Toplam	53,77	11,01	400
	SND Kadın Androjen	G.olmayan	33,48	14,27	21
		Güvenli	33,71	14,72	63
		Toplam	33,65	14,53	84
	Erkeksi	G.olmayan	30,40	7,02	5
		Güvenli	38,37	13,16	30
		Toplam	37,23	12,71	35
	Kadınsı	G.olmayan	26,67	11,42	12
		Güvenli	31,38	13,18	29
		Toplam	30,00	12,74	41
	Belirsiz	G.olmayan	38,00	11,34	16
		Güvenli	29,16	12,82	38
		Toplam	31,78	12,96	54
	Toplam	G.olmayan	33,02	12,70	54
		Güvenli	33,08	13,95	160
		Toplam	33,07	13,62	214
	Erkek Androjen	G.olmayan	40,42	19,10	12
		Güvenli	36,00	14,95	50
		Toplam	36,85	15,77	62
	Erkeksi	G.olmayan	33,73	14,83	15
		Güvenli	41,54	12,42	35
		Toplam	39,20	13,53	50

iv	Kadın	Kadınsı	G.olmayan	34,57	10,98	7
			Güvenli	32,50	15,37	22
			Toplam	33,00	14,28	29
		Belirsiz	G.olmayan	40,43	12,21	14
			Güvenli	35,55	16,61	31
			Toplam	37,07	15,41	45
		Toplam	G.olmayan	37,48	14,77	48
			Güvenli	36,75	14,97	138
			Toplam	36,94	14,89	186
	Erkek	Androjen	G.olmayan	36,00	16,25	33
			Güvenli	34,73	14,80	113
			Toplam	35,01	15,10	146
		Erkeksi	G.olmayan	32,90	13,21	20
			Güvenli	40,08	12,77	65
			Toplam	38,39	13,15	85
		Kadınsı	G.olmayan	29,58	11,63	19
			Güvenli	31,86	14,03	51
			Toplam	31,24	13,38	70
		Belirsiz	G.olmayan	39,13	11,62	30
			Güvenli	32,03	14,88	69
			Toplam	34,18	14,30	99
		Toplam	G.olmayan	35,12	13,83	102
			Güvenli	34,78	14,53	298
			Toplam	34,87	14,33	400
	Erkek	Androjen	G.olmayan	40,62	12,68	21
			Güvenli	39,40	13,78	63
			Toplam	39,70	13,45	84
		Erkeksi	G.olmayan	43,00	11,58	5
			Güvenli	38,67	13,16	30
			Toplam	39,29	12,88	35
		Kadınsı	G.olmayan	48,75	9,80	12
			Güvenli	44,62	11,32	29
			Toplam	45,83	10,94	41
		Belirsiz	G.olmayan	41,06	12,82	16
			Güvenli	41,45	11,17	38
			Toplam	41,33	11,56	54
		Toplam	G.olmayan	42,78	12,17	54
			Güvenli	40,69	12,71	160
			Toplam	41,22	12,58	214
	Erkek	Androjen	G.olmayan	42,50	11,81	12
			Güvenli	43,52	12,78	50
			Toplam	43,32	12,51	62
		Erkeksi	G.olmayan	46,33	10,77	15
			Güvenli	33,03	10,63	35
			Toplam	37,02	12,22	50
		Kadınsı	G.olmayan	47,57	9,50	7
			Güvenli	41,09	12,98	22
			Toplam	42,66	12,39	29

Toplam	Belirsiz	G.olmayan	44,36	8,93	14
		Güvenli	41,39	14,06	31
		Toplam	42,31	12,66	45
	Toplam	G.olmayan	44,98	10,20	48
		Güvenli	39,99	13,16	138
		Toplam	41,28	12,63	186
	Androjen	G.olmayan	41,30	12,22	33
		Güvenli	41,22	13,45	113
		Toplam	41,24	13,14	146
	Erkeksi	G.olmayan	45,50	10,76	20
		Güvenli	35,63	12,10	65
		Toplam	37,95	12,47	85
	Kadınsı	G.olmayan	48,32	9,44	19
		Güvenli	43,10	12,07	51
		Toplam	44,51	11,58	70
	Belirsiz	G.olmayan	42,60	11,12	30
		Güvenli	41,42	12,46	69
		Toplam	41,78	12,02	99
	Toplam	G.olmayan	43,81	11,28	102
		Güvenli	40,37	12,90	298
		Toplam	41,25	12,59	400

Katılımcıların İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçekleri bakımından fark gösterip göstermediği her bir alt ölçek için 2 (cinsiyet: kadın-erkek) x 4 (toplumsal cinsiyet rolleri: kadınsı, erkeksi, androjen, belirsiz) x 2 (bağlanma stilleri: güvenli, güvenli olmayan) x 3 (İlişki İstikrarı Ölçeği alt ölçekleri: İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımı) çoklu varyans analizi (MANOVA) ile değerlendirilmiştir. Çoklu varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo 2.'de verilmektedir.

Tablo 2. Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bağlanma Stilllerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçek puanları üzerindeki etkileri için yapılan MANOVA sonuçları

		İD	SND	İY
Cinsiyet	F (sd = 1)	0.63	5.71*	0.03
	Eta kare	0.00	0.02	0.00
Cinsiyet Roller	F (sd = 3)	2.07	1.52	1.76
	Eta kare	0.02	0.01	0.01
Bağlanma Stilleri	F (sd = 1)	1.67	0.00	6.38*
	Eta kare	0.00	0.00	0.02
Cinsiyet*Cins. Roller	F (sd = 3)	2.83*	0.03	0.67
	Eta kare	0.02	0.00	0.01
Cinsiyet*Başlanma	F (sd =1)	0.00	0.30	1.02
	Eta kare	0.00	0.00	0.00
Cins. Rol.*Bağlanma	F (sd = 3)	3.15*	2.98*	1.63
	Eta kare	0.02	0.02	0.01
Cins.*Cins.Rol.*Bağ.	F (sd = 3)	1.17	0.52	0.58
	Eta kare	0.01	0.00	0.01

* p < .05

** p < .01

Yapılan analiz, cinsiyetin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçeklerinden Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme (SND) boyutunda anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir ($F(3,382)=2,84, p<.05$). Söz konusu etkinin kaynağına bakıldığında erkeklerin SND alt ölçeği puanlarının ($X=36,94, S=14,89$) kadınların puanlarına göre ($X=33,07, S= 13,62$) daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Cinsiyet boyutunun İlişki İstikrarı Ölçeği'nin diğer iki alt ölçeğinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir.

Katılımcıların bağlanma stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçekleri üzerindeki etkisi incelendiğinde, İlişki Yatırımı (İY) boyutunun bağlanma stilleri açısından anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir ($F(3,382)=4,365, p<.05$). Bağlanma stilleri ayrıntılı biçimde incelendiğinde güvenli olmayan bağlanma stillerine sahip katılımcıların ($X=43,81, S=11,28$), güvenli bağlanma stiline sahip katılımcılara göre ($X=40,37, S=12,90$) ilişkiye daha fazla yatırım yaptıkları görülmektedir. Bağlanma stiline İlişki Doyumu (İD) ve Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme (SND) boyutlarında anlamlı bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Cinsiyet rollerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçekleri üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemiştir. Bununla birlikte, cinsiyet, cinsiyet rolleri ve bağlanma stillerinin İİÖ alt ölçekleri üzerinde ikili veya üçlü ortak etkilerine de rastlanmamıştır.

3.1.2. Cinsiyet, İlişki Biçimi ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Temel ve Ortak Etkileri (MANOVA Sonuçları)

Katılımcıların cinsiyet, ilişki biçimi ve bağlanma stillerine bağlı olarak İlişki İstikrarı Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3.'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Cinsiyet, İlişki Biçimi ve Bağlanma Stillerine bağlı olarak İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları

	Cinsiyet	Bağlanma Stilleri	İlişki Biçimi	X	S	N
İD	Kadın	G.olmayan	Flört E.	54,44	8,69	18
			Birlikte Y.	54,88	8,97	8
			Evli	46,54	14,57	28
			Toplam	50,41	12,63	54
		Güvenli	Flört E.	54,92	10,04	64
			Birlikte Y.	58,43	5,64	14
			Evli	52,49	14,82	82
			Toplam	53,98	12,56	160
		Toplam	Flört E.	54,82	9,71	82
			Birlikte Y.	57,14	7,04	22
			Evli	50,97	14,92	110
			Toplam	53,08	12,64	214
	Erkek	G.olmayan	Flört E.	51,68	8,49	22
			Birlikte Y.	56,00	8,14	7
			Evli	53,68	10,31	19
			Toplam	53,10	9,15	48
		Güvenli	Flört E.	53,19	7,94	57
			Birlikte Y.	55,12	9,11	25
			Evli	56,96	8,69	56
			Toplam	55,07	8,57	138
		Toplam	Flört E.	52,77	8,07	79
			Birlikte Y.	55,31	8,79	32
			Evli	56,13	9,17	75
			Toplam	54,56	8,74	186
	Toplam	G.olmayan	Flört E.	52,93	8,58	40
			Birlikte Y.	55,40	8,30	15

SND	Kadın	Güvenli	Evli	49,43	13,37	47
			Toplam	51,68	11,16	102
			Flört E.	54,11	9,12	121
			Birlikte Y.	56,31	8,12	39
			Evli	54,30	12,85	138
		Toplam	Toplam	54,49	10,89	298
			Flört E.	53,81	8,97	161
			Birlikte Y.	56,06	8,10	54
			Evli	53,06	13,12	185
			Toplam	53,77	11,01	400
		G.olmayan	Flört E.	34,72	12,24	18
			Birlikte Y.	35,38	14,20	8
			Evli	31,25	12,78	28
			Toplam	33,02	12,70	54
		Güvenli	Flört E.	33,89	12,94	64
			Birlikte Y.	40,00	12,97	14
			Evli	31,27	14,59	82
			Toplam	33,08	13,95	160
		Toplam	Flört E.	34,07	12,72	82
			Birlikte Y.	38,32	13,29	22
			Evli	31,26	14,09	110
			Toplam	33,07	13,62	214
	Erkek	G.olmayan	Flört E.	40,27	12,04	22
			Birlikte Y.	46,29	18,02	7
			Evli	31,00	14,43	19
			Toplam	37,48	14,77	48
		Güvenli	Flört E.	40,44	13,59	57
			Birlikte Y.	43,20	16,31	25
			Evli	30,11	13,28	56
			Toplam	36,75	14,97	138
		Toplam	Flört E.	40,39	13,10	79
			Birlikte Y.	43,88	16,44	32
			Evli	30,33	13,49	75
			Toplam	36,94	14,89	186
		G.olmayan	Flört E.	37,78	12,29	40
			Birlikte Y.	40,47	16,48	15
			Evli	31,15	13,32	47
			Toplam	35,12	13,83	102
		Güvenli	Flört E.	36,98	13,60	121
			Birlikte Y.	42,05	15,10	39
			Evli	30,80	14,03	138
			Toplam	34,78	14,53	298
		Toplam	Flört E.	37,17	13,25	161
			Birlikte Y.	41,61	15,35	54
			Evli	30,89	13,82	185
			Toplam	34,87	14,33	400
İY	Kadın	G.olmayan	Flört E.	44,00	15,19	18
			Birlikte Y.	36,88	7,40	8

	Erkek	Güvenli	Evli	43,68	10,91	28
			Toplam	42,78	12,17	54
			Flört E.	36,63	12,37	64
		Toplam	Birlikte Y.	37,57	12,36	14
			Evli	44,40	12,04	82
			Toplam	40,69	12,71	160
		G.olmayan	Flört E.	38,24	13,30	82
			Birlikte Y.	37,32	10,63	22
			Evli	44,22	11,71	110
		Güvenli	Toplam	41,22	12,58	214
			Flört E.	44,23	10,43	22
			Birlikte Y.	42,43	11,83	7
	Toplam	G.olmayan	Evli	46,79	9,57	19
			Toplam	44,98	10,20	48
			Flört E.	36,35	13,12	57
		Toplam	Birlikte Y.	37,24	14,84	25
			Evli	44,93	10,86	56
			Toplam	39,99	13,16	138
		Güvenli	Flört E.	38,54	12,87	79
			Birlikte Y.	38,38	14,22	32
			Evli	45,40	10,51	75
		Toplam	Toplam	41,28	12,63	186
			Flört E.	44,13	12,62	40
			Birlikte Y.	39,47	9,78	15
		G.olmayan	Evli	44,94	10,39	47
			Toplam	43,81	11,28	102
			Flört E.	36,50	12,68	121
		Toplam	Birlikte Y.	37,36	13,83	39
			Evli	44,62	11,54	138
			Toplam	40,37	12,90	298
		Güvenli	Flört E.	38,39	13,05	161
			Birlikte Y.	37,94	12,78	54
			Evli	44,70	11,23	185
		Toplam	Toplam	41,25	12,59	400

Katılımcıların ilişki biçimi üçe ayrılmaktadır: Flört edenler, birlikte yaşayanlar ve evliler (sırasıyla n=161, n = 54, n=185). Kadınlar ve erkeklerde bu üç ilişki durumu içinde olan katılımcıların İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçekleri bakımından fark gösterip göstermediği her bir alt ölçek için 2 (cinsiyet: kadın-erkek) x 2 (bağlanma stilleri: güvenli, güvenli olmayan) x 3 (ilişki durumu: flört eden, birlikte yaşayan, evli) x 3 (İlişki İstikrarı Ölçeği alt ölçekleri: İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme, İlişki Yatırımı) çoklu varyans analizi (MANOVA) ile değerlendirilmiştir. Çoklu varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo 4.'de verilmektedir.

Tablo 4. Cinsiyet, İlişki Biçimi ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçek puanları üzerindeki etkileri için yapılan MANOVA sonuçları

		İD	SND	İY
Cinsiyet	F (sd = 1)	0.33	5.14*	0.84
	Eta kare	0.00	0.01	0.00
Bağlanma Stilleri	F (sd = 1)	2.60	0.00	4.69*
	Eta kare	0.01	0.00	0.01
İlişki Biçimi	F (sd = 2)	1.88	11.99**	6.87**
	Eta kare	0.01	0.06	0.03
Cinsiyet*B bağlanma	F (sd =1)	0.50	0.49	0.87
	Eta kare	0.00	0.00	0.00
Cinsiyet*İlişki Biçimi	F (sd =2)	4.75**	2.41	0.27
	Eta kare	0.02	0.01	0.00
Bağlanma*İlişki Biçimi	F (sd = 2)	0.98	0.03	2.76
	Eta kare	0.00	0.00	0.01
Cins.*Bağ.*İlişki B.	F (sd = 2)	0.35	0.39	0.20
	Eta kare	0.00	0.00	0.00

* p < .05

** p < .01

Cinsiyetin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçekleri üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda bu değişkenin Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme (SND) boyutunu anlamlı biçimde farklılaştırdığı gözlenmektedir ($F(3, 386)=3,03, p<.05$). Söz konusu etkinin kaynağına bakıldığında erkeklerin SND alt ölçeği puanlarının ($X=36,94, S=14,89$) kadınların puanlarına göre ($X=33,07, S= 13,62$) daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Cinsiyet boyutunun İlişki İstikrarı Ölçeği'nin diğer iki alt boyutunda anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir.

Güvenli ve güvenli olmayan boyutlarındaki bağlanma stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçekleri üzerindeki etkilerine bakıldığında, söz konusu stillerin İlişki Yatırımı (İY) boyutunu anlamlı biçimde etkilediği görülmektedir $F(3, 386)=4,38, p<.05$). Buna göre güvenli bağlanma puanları yüksek olan katılımcıların ($X=40,37, S=12,90$) ilişkiye, diğer bağlanma stillerine sahip olan katılımcılara göre ($X=43,81, S=11,29$) daha az yatırım yaptıkları ortaya çıkmıştır. Bağlanma stillerinin, İlişki İstikrarı Ölçeği'nin diğer iki alt ölçeği üzerinde anlamlı etkisi bulunmamaktadır.

Katılımcıların ilişki biçimlerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) alt ölçekleri üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmak amacı ile yapılan analizin sonucunda, ilişki biçimlerinin İlişki İstikrarı Ölçeği'nin iki alt ölçeği üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Buna göre evli, birlikte yaşayan ve flört eden katılımcıların Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme (SND) ve İlişki Yatırımı (İY) puanları farklılaşmaktadır ($F(3, 772)=8,22, p<.01$). İlişki biçimlerinin SND puanları

üzerindeki etkileri detaylı biçimde incelendiğinde flört eden ($X=37.17$, $S=13.25$) ve birlikte yaşayan ($X=41.61$, $S=15.36$) katılımcıların seçenekleri, evli ($X=30.89$, $S=13.82$) olan katılımcılara göre daha fazla değerlendirdikleri ortaya çıkmaktadır. İlişki biçimi değişkeninin İY puanları üzerindeki etkilerine bakıldığında ise evli ($X=44.70$, $S=11.23$) olan katılımcıların ilişkiye flört eden ($X=38.39$, $S=13.05$) ve birlikte yaşayan ($X=37.34$, $S=12.78$) katılımcılara göre daha çok yatırım yaptıkları görülmektedir. İlişki biçiminin ilişki doyumu üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

İlişki Doyumu (İD) boyutu üzerinde, cinsiyet, bağlanma stilleri ve ilişki biçimi değişkenlerinin tek tek etkileri bulunmamıştır ancak cinsiyet ve ilişki biçimi değişkenlerinin bu değişken üzerinde ortak etkileri olduğu görülmektedir ($F(3, 772)=2.26$, $p<.05$). Cinsiyet ve ilişki biçimlerinin ilişki doyumu (İD) üzerindeki etkilerine detaylı biçimde bakmak için Tukey-Kramer testi uygulanmıştır. Buna göre flört eden ve birlikte yaşayan kadın ile flört eden ve birlikte yaşayan erkek katılımcılar arasında ilişki doyumu açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak evli kadınlar ve evli erkeklerin ilişki doyumu boyutunda farklılaştıkları ortaya çıkmıştır. Yapılan analizde evli kadınların ($X=50.97$, $S=14.92$) ilişki doyumlarının evli erkeklerinkine ($X=56.13$, $S=9.17$) göre daha az olduğu görülmektedir. Cinsiyetlerin kendi içlerinde ilişki biçimlerine göre gruplandırılması ile yapılan Tukey-Kramer testine göre ise kadınların ilişki biçimleri arasında ilişki doyumu boyutunda herhangi bir fark ortaya çıkmamıştır. Erkeklerde ise flört eden erkeklerin

ilişki doyumları ($X=52,77$, $S=8,06$) evli erkeklere ($X=56,13$, $S=9,17$) göre farklılık göstermektedir.

3.2. İlişki Analizleri

3.2.1. Korelasyon Sonuçları

Çalışmada kullanılan değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları kadınlar ve erkekler için ayrı olmak üzere Tablo 5. ve Tablo 6.'da verilmektedir.

Tablo 5. Kadınlar için değişkenler arasındaki ilişki katsayıları

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1. İlişki Doyumu	-										
2.Seçeneklerin N.D.	-,33**	-									
3. İlişki Yatırımı	,40**	,39**	-								
4.Yaş	-,18**	-,11	,00	-							
5. İlişki Süresi	-,08	-,19**	,18**	,83**	-						
6. Eğitim	,14*	,18**	-,12	-,18**	-,27**	-					
7. Gelir Düzeyi	,02	,15*	-,11	,05	-,06	,40**	-				
8. Kaygı Puanı	-,07	,02	,31**	-,02	,02	-,13	-,15*	-			
9. Kaçınma Puanı	-,40**	,15*	-,13	,04	,08	-,21**	-,21**	,23**	-		
10. Kadınsılık Puanı	,02	-,03	-,03	,13	,13	-,03	-,05	-,05	-,15*	-	
11. Erkeksilik Puanı	,03	,15*	-,14*	,03	-,03	,15*	,06	-,19**	-,06	,31**	-

* p < .05

** p < .01

Tablo 5.'de görülen korelasyon analizinde, ilişki doyumu ve yaş arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,18$, $p<,01$). Bu değere göre, kadınların yaşı arttıkça ilişkiden aldıkları doyum azalmaktadır. İlişki doyumu ile eğitim düzeyi arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,14$, $p<,05$). Bu değere göre, kadınların eğitim düzeyi arttıkça ilişki doyumları da artmaktadır. İlişki doyumu ile kaçınma boyutu arasında da olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,40$, $p<,01$). Bu değere göre kadınların kaçınma düzeyi arttıkça ilişkiden aldıkları doyum azalmaktadır.

Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile ilişki süresi arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,19$, $p<,01$). Bu değere göre, ilişki süresi uzadıkça kadınların seçeneklerin niteliğini daha olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile eğitim düzeyi arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur ($r=,18$, $p<,01$). Bu değere göre, kadınların eğitim düzeyi arttıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimleri de artmaktadır. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile gelir düzeyi arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,15$, $p<,05$). Bu değere göre, kadınların gelir düzeyi arttıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimleri de artmaktadır. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile kaçınma boyutu arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,15$, $p<,01$). Bu değere göre kadınların kaçınma puanları arttıkça seçenekleri daha olumlu değerlendirme eğilimindedirler. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ile erkeksilik boyutu arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,15$, $p<,05$) Bu

değere göre, kadınlardaki erkeksilik arttıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimleri de artmaktadır.

İlişkiye yapılan yatırım ile ilişki süresi arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,18$, $p<,01$). Bu değere göre, ilişki süresi uzadıkça kadınların ilişkiye yaptıkları yatırımda da artış görülmektedir. İlişki yatırımı ile kaygı boyutu arasında da olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,31$, $p<,01$). Buna göre kadınların kaygı puanları arttıkça ilişkilerine daha fazla yatırım yapmaktadırlar. İlişki yatırımı ile erkeksilik boyutu arasında ise olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,14$, $p<,05$). Bu değere göre, kadınlardaki erkeksilik düzeyi arttıkça ilişkiye yaptıkları yatırım miktarı azalmaktadır.

Tablo 6. Erkekler için değişkenler arasındaki ilişki katsayıları

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1. İlişki Doyumu	-										
2.Seçeneklerin N.D.	-,29**	-									
3. İlişki Yatırımı	,43**	-,39**	-								
4.Yaş	,10	-,21**	,04	-							
5. İlişki Süresi	,14	-,23**	,19**	,84**	-						
6. Eğitim	,02	-,20**	-,19**	-,01	-,06	-					
7. Gelir Düzeyi	,08	,18*	-,12	,18*	,08	,43**	-				
8. Kaygı Puanı	,02	-,19**	,41**	,03	,08	-,14	-,14	-			
9. Kaçınma Puanı	-,46**	,28**	-,16*	-,10	-,09	-,05	-,16*	,01	-		
10. Kadınsılık Puanı	,36**	-,21**	,18*	,11	,17*	-,03	-,06	,08	-,32**	-	
11. Erkeksilik Puanı	,21**	,07	-,10	-,05	-,01	,10	,17*	-,23**	-,10	,34**	-

* p < .05

** p < .01

Tablo 6.'da görülen erkekler için yapılan korelasyon analizine göre, ilişki doyumu ve kaçınma boyutu arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,46$, $p<,01$). Bu değere göre, erkeklerin kaçınma düzeyleri arttıkça ilişki doyumları azalmaktadır. İlişki doyumu ve kadınsılık arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,36$, $p<,01$). Bu sonuca göre, erkeklerdeki kadınsılık arttıkça ilişkiden aldıkları doyumda da artış görülmektedir. İlişki doyumu ve erkeksilik boyutu arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,21$, $p<,01$). Buna göre erkekler erkeksilik düzeyleri arttıkça ilişkilerinden daha fazla doyum almaktadırlar.

Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve yaş arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,21$, $p<,01$). Bu değere göre, erkeklerin yaşı ilerledikçe seçeneklerin niteliğini daha olumsuz değerlendirmektedirler. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki süresi arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,23$, $p<,01$). Bu değere göre erkeklerin, ilişki süresi uzadıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimi azalmaktadır. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve eğitim düzeyi arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,20$, $p<,01$). Bu değere göre, erkeklerin eğitim düzeyi arttıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimleri azalmaktadır. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve gelir düzeyi arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,18$, $p<,05$). Bu değere göre, erkeklerin gelir düzeyi arttıkça seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdikleri görülmektedir. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve kaygı boyutu arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,19$, $p<,01$). Değere göre, kaygı düzeyi arttıkça

seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimi azalmaktadır. Seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve kaçınma boyutu arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,28$, $p<,01$). Bu değerine göre, erkeklerin kaçınma düzeyi arttıkça seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirmektedirler. Kadınsılık boyutu ve seçeneklerin niteliğini değerlendirme arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,21$, $p<,01$). Bu değerine göre, erkeklerdeki kadınsılık arttıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimleri azalmaktadır.

İlişki yatırımı ve ilişki süresi arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,19$, $p<,01$). Bu değerine göre, ilişki süresi uzadıkça erkeklerin ilişkiye yaptıkları yatırım artmaktadır. İlişki yatırımı ve eğitim düzeyi arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,19$, $p<,01$). Bu değerine göre, erkeklerin eğitim düzeyi arttıkça ilişkiye yaptıkları yatırım azalmaktadır. İlişki yatırımı ve kaygı boyutu arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,41$, $p<,01$). Bu değerine göre erkeklerde kaygı puanı arttıkça ilişkiye yapılan yatırım da artmaktadır. İlişki yatırımı ve kaçınma boyutu arasında olumsuz bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,16$, $p<,05$). Bu değerine göre, erkeklerde kaçınma puanı arttıkça ilişkiye yaptıkları yatırım azalmaktadır. İlişki yatırımı ve kadınsılık boyutu arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır ($r=,18$, $p<,05$). Bu değerine göre erkeklerde kadınsılık arttıkça, ilişkiye yaptıkları yatırım da artmaktadır.

3.2.2. Regresyon Sonuçları

İlişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişkiye yapılan yatırım eğilimini yordayan değişkenleri saptamak amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon analizleri yapılmıştır. Bu analizler kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı yapılarak, kadın ve erkeklerin İlişki İstikrarı Ölçeği'nin (İİÖ) alt boyutlarının her birindeki puanlarını yordayan değişkenler bulunmuştur.

3.2.2.1. İlişki Doyumu'nu Yordayan Değişkenler

Kadınların ve erkeklerin İlişki Doyumu'nu (İD) yordayan değişkenlerin hangileri olduğunun ortaya çıkarılması amacıyla gerçekleştirilen aşamalı regresyon analizinde, ilk adımda demografik değişkenlerin (yaş, eğitim, gelir düzeyi) ve ilişki durumlarının (ilişki süresi, evli olup olmama durumu) ilişki doyumu üzerinde katkısına bakılmıştır. İkinci adımda Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin boyutları (kadınsılık ve erkeksilik puanları), değişkenlere eklenmiştir. Üçüncü adımda ise Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin boyutları (kaygı ve kaçınma) analize eklenmiş ve ortaya çıkan modelin etkisi sınanmıştır. Yapılan regresyon analizinin sonuçları Tablo 7. ve Tablo 8.'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Kadınlar için İlişki Doyumu'nun yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları

	R ²	R ² Değişim	F Değişim	Beta	t
Kaçınma	.17	.17	40.37**	-.42	-6.90**
Yaş	.20	.03	24.25**	-.44	-4.06**
İlişki Süresi	.22	.02	18.92**	.47	3.87**
İlişki Biçimi	.26	.04	17.54**	-.25	-3.26**

* p < .05

** p < .01

Sonuçlar incelendiğinde, kadınlarda bağlanma boyutundan kaçınmanın ilişki doyumundaki varyansın %17'sini açıkladığı görülmektedir ve regresyonun bu aşamasının anlamlı olduğu ortaya çıkmaktadır (F(1, 202)=40,37, p<.001). İkinci aşamada yaş ve kaçınma boyutunun bir arada olduğu model, ilişki doyumunun %20'sini açıklamaktadır (F(2, 202)=24,25, p<.001). Üçüncü aşamada kaçınma boyutu ve yaşın yanı sıra ilişki süresinin de ilişki doyumunu üzerindeki etkisi araştırılmış, kaçınma boyutu, yaş ve ilişki süresinden oluşan modelin ilişki doyumundaki varyansın %22'sini açıkladığı görülmüştür (F(3, 202)=18,92, p<.001). Son olarak yukarıdaki değişkenlere ilişki biçimi eklendiğinde; kaçınma, yaş, ilişki süresi ve ilişki biçiminden oluşan modelin ilişki doyumundaki değişimlerin %26'sını açıkladığı görülmektedir (F(4, 202)=17,54, p<.001).

Tablo 8. Erkekler için İlişki Doyumu'nun yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları

	R ²	R ² Değişim	F Değişim	Beta	t
Kaçınma	.22	.22	50.13**	-.39	-5.75**
Kadınsılık	.52	.30	33.04**	.24	3.57**

* p < .05

** p < .01

Elde edilen sonuçlara göre, erkeklerde bağlanma boyutlarından kaçınmanın ilişki doyumundaki varyansın %22'sini açıkladığı görülmektedir (F(1, 183)=50,13, p<.001). İkinci aşamada ise kaçınma boyutu ve kadınsılık boyutunun bir arada olduğu modelin, ilişki doyumunun %52'sini açıkladığı görülmektedir (F(2, 183)=33,04, p<.001).

3.2.2.2. Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme'yi Yordayan Değişkenler

Kadınların ve erkeklerin Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme (SND) alt ölçeği puanlarını yordayan değişkenler için gerçekleştirilen aşamalı regresyon analizinde, birinci adımda demografik değişkenlerin (yaş, eğitim, gelir düzeyi) ve ilişki durumlarının (ilişki süresi, evli olup olmama durumu) ilişki doyumu üzerindeki etkileri sınanmıştır. İkinci adımda Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin boyutları (kadınsı ve erkeksi), değişkenlere eklenmiştir. Son adımda ise Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin boyutları (kaygı ve kaçınma) analize eklenmiş ve ortaya çıkan modelin etkisi sınanmıştır. Yapılan regresyon analizinin sonuçları Tablo 9. ve Tablo 10.'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Kadınlar için Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme puanlarının yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları

	R ²	R ² Değişim	F Değişim	Beta	t
Kaçınma	.03	.03	5.46**	.22	3.18**
Gelir Düzeyi	.06	.03	7.29*	.18	2.54*
İlişki Süresi	.08	.05	5.02*	-.15	-2.22*
Erkeksilik	.10	.02	4.29*	.14	2.07*

* p < .05

** p < .01

Analiz sonuçları incelendiğinde, kadınlarda bağlanma boyutlarından kaçınmanın seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutundaki varyansın %3'ünü açıkladığı görülmektedir ($F(1, 202)=5,46$, $p<.005$). İkinci aşamada kaçınma boyutu ile gelir düzeyinin bir arada olduğu model, seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun %6'sını açıklamaktadır ($F(2, 202)=7,29$, $p<.001$). Üçüncü aşamada kaçınma ve gelir düzeyinin yanı sıra ilişki süresinin de seçeneklerin niteliğini değerlendirme üzerindeki etkisi araştırılmış ve kaçınma boyutu, gelir düzeyi ile ilişki süresinden oluşan modelin seçeneklerin niteliğini değerlendirmede değişimlerin %8'sini açıkladığı görülmüştür ($F(3, 202)=5,02$, $p<.001$). Son olarak kaçınma boyutu, gelir düzeyi ve ilişki süresi değişkenlerine erkeksilik değişkeni eklendiğinde, bu modelin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutundaki değişimlerin %10'unu açıkladığı görülmektedir ($F(4, 202)=4,29$, $p<.001$).

Tablo 10. Erkekler için Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme puanlarının yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları

	R^2	R^2 Değişim	F Değişim	Beta	t
İlişki Biçimi	.13	.13	27.46**	.27	4.15**
Gelir Düzeyi	.20	.07	14.48**	.27	4.16**
Kaçınma	.27	.07	16.96**	-.37	-5.65**
Kaygı	.28	.01	4.63*	-.14	-2.15*

* $p < .05$

** $p < .01$

Sonuçlara göre, erkeklerde ilişki biçiminin seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutundaki değişimlerin %13'ünü açıkladığı görülmektedir ($F(1, 183)=27,46, p<.001$). İkinci aşamada ilişki biçimi ve gelir düzeyinin bir arada olduğu model, seçeneklerin niteliğini değerlendirme boyutunun %20'sini açıklamaktadır ($F(2, 183)=14,48, p<.001$). Üçüncü aşamada ise ilişki biçimi, gelir düzeyi ve kaçınma boyutunun seçeneklerin niteliğini değerlendirme üzerindeki etkisi araştırılmış ve bu üçüncü modelin varyansın %27'sini açıkladığı görülmüştür ($F(3, 183)=16,96, p<.001$). Son olarak yukarıdaki değişkenlere kaygı boyutu eklendiğinde; ilişki biçimi, gelir düzeyi, kaçınma ve kaygıdan oluşan modelin seçeneklerin niteliğini değerlendirmedeki değişimlerin %28'ini açıkladığı görülmektedir ($F(4, 183)=4,63, p<.005$).

3.2.2.3. İlişki Yatırımı'nı Yordayan Değişkenler

Kadınların ve erkeklerin İlişki Yatırımı'nı (İY) yordayan değişkenlerin hangi değişkenler olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılan aşamalı regresyon analizinde, birinci adımda demografik değişkenlerin (yaş, eğitim, gelir düzeyi) ve ilişki durumlarının (ilişki süresi, evli olup olmama durumu) ilişki yatırımı üzerindeki etkileri sınanmıştır. İkinci adımda Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin boyutları (kadınsı ve erkeksi), değişkenlere eklenmiştir. Son adımda ise Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin boyutları (kaygı ve kaçınma) eklenerek ortaya çıkan modelin etkisi sınanmıştır. Yapılan regresyon analizinin sonuçları Tablo 11. ve Tablo 12.'de gösterilmektedir.

Tablo 11. Kadınlar için İlişki Yatırımı'nın yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları

	R ²	R ² Değişim	F Değişim	Beta	t
Kaygı	.10	.10	22.22**	.36	5.56**
İlişki Biçimi	.16	.06	14.88**	.27	4.28**
Kaçınma	.21	.05	12.48**	-.26	-3.90**
Gelir Düzeyi	.23	.02	4.62*	-.14	-2.15*

* p < .05

** p < .01

Sonuçlar incelendiğinde, kadınlarda bağlanma boyutlarından kaygının ilişki yatırımındaki değişimlerin %10'unu açıkladığı görülmektedir (F(1, 202)=22,22, p<.001). İkinci aşamada kaygı ile ilişki biçiminin bir arada olduğu model, ilişki yatırımı boyutunun %16'sını açıklamaktadır (F(2, 202)=14,88, p<.001). Üçüncü aşamada kaygı, ilişki biçimi ve kaçınmanın ilişki yatırımı değerlendirme üzerindeki etkisi araştırılmış ve bu üçüncü modelin varyansın %21'ini açıkladığı görülmüştür (F(3, 202)=12,48, p<.001). Son aşamada da kaygı, ilişki biçimi ve kaçınmanın yanı sıra gelir düzeyinin de yatırım üzerindeki etkisi araştırılmış ve kaygı, ilişki biçimi, kaçınma ve gelir düzeyinden oluşan modelin ilişki yatırımındaki değişimlerin %23'ünü açıkladığı görülmüştür (F(4, 202)=4,62, p<.005).

Tablo 12. Erkekler için İlişki Yatırımı'nın yordanmasına yönelik aşamalı regresyon analizi sonuçları

	R ²	R ² Değişim	F Değişim	Beta	t
Kaygı	.16	.16	35.80**	.37	5.81**
İlişki Biçimi	.23	.07	15.48**	.27	3.14**
Kadınsılık	.25	.02	4.19**	.13	1.93**
Yaş	.27	.02	4.87**	-.36	-3.01**
İlişki Süresi	.29	.02	4.23*	.28	2.06*

* p < .05

** p < .01

Analiz sonuçlarına göre, erkeklerde bağlanma boyutlarından kaygının ilişki yatırımı değerlendirme boyutundaki değişimlerin %13'ünü açıkladığı görülmektedir ($F(1, 183)=35,80, p<.001$). İkinci aşamada kaygı ve ilişki biçiminin bir arada olduğu model, ilişki yatırımının %20'sini açıklamaktadır ($F(2, 183)=15,48, p<.001$). Üçüncü aşamada ise kaygı, ilişki biçimi ve toplumsal cinsiyet rollerinden kadınsılık boyutunun ilişki yatırımı üzerindeki etkisi araştırılmış ve bu üçüncü modelin varyansın %27'sini açıkladığı görülmüştür ($F(3, 183)=4,19, p<.001$). Dördüncü aşamada kaygı, ilişki biçimi ve kadınsılığın yanı sıra yaşın da ilişki yatırımı değerlendirme üzerindeki etkisi araştırıldığında kaygı, ilişki biçimi, kadınsılık ve yaştan oluşan modelin ilişki yatırımı değerlendirilmede değişimlerin %8'sini açıkladığı görülmektedir ($F(4, 202)=4,87, p<.001$). Son olarak yukarıdaki değişkenlere ilişki süresi değişkeni eklendiğinde; kaygı, ilişki biçimi, kadınsılık, yaş ve ilişki süresinden

oluşan modelin ilişki yatırımını değerlendirmedeki değişimlerin %28'ini açıkladığı görülmektedir ($F(5, 183) = 4,23, p < .005$).

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırma, üç büyük şehirde yaşayan ve flört eden, birlikte yaşayan veya evli olan yetişkinlerle yapılmıştır. Araştırmada bağlanma stilleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve bazı demografik değişkenler ile ilişki durumlarının ilişki istikrarına etkileri incelenmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, İlişki İstikrarı Ölçeği ilişki bağlanımını belirleyen belirleyicileri ölçmektedir. Bu belirleyiciler ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımdır. Bu modele göre, ilişki doyumu ve ilişkiye yapılan yatırım arttıkça ve seçenekler olumsuz değerlendirildikçe ilişki bağlanımı artmaktadır. Bu bölümde bulgular tartışılacak, araştırmanın kısıtlılıkları ele alınacak ve gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulacaktır.

4.1. Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Etkileri

Araştırmada ilk olarak cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri ve bağlanma stillerinin ilişki istikrarına etkileri incelenmiştir. Bu aşamada toplumsal cinsiyet rolleri kadınsı, erkeksi, androjen ve belirsiz olmak üzere dört, bağlanma stilleri ise güvenli ve güvenli olmayan olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre erkekler seçeneklerin niteliğini kadınlara kıyasla daha olumlu değerlendirmişlerdir. Bu sonuç, Türkiye’de daha önce gerçekleştirilen çalışmaların (Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005; Büyükşahin, 2006) bulgularını destekler niteliktedir. Büyükşahin (2006), bu sonucun bizim kültürümüzde erkeklerin kadınlara göre mevcut ilişkileri dışında başka ilişkilere daha ılımlı yaklaştıklarını gösterdiğini ileri sürmektedir. Yurtdışında yapılan birçok araştırmada da erkeklerin seçeneklerin niteliğini kadınlara göre daha olumlu değerlendirdikleri görülmüştür (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998; Fitzpatrick ve Sollie, 1999; Le ve Agnew, 2003).

Bağlanma stilleri ayrıntılı biçimde incelendiğinde güvenli olmayan bağlanma stillerine sahip kişilerin, güvenli bağlanma stillerine sahip olanlara göre ilişkiye daha fazla yatırım yaptıkları görülmektedir. Kaygı

ve/veya kaçınma puanları düşük olduğundan ilişkilerinde bağımlılık gösterme, başkaları ile yakınlık kurmaktan kaçınma veya kendileri ile diğerleri arasına bir mesafe koyma gibi özellikleri nedeniyle (Bartholomew ve Horowitz, 1991) güvenli olmayan bağlanma stillerine sahip kişilerin mevcut ilişkilerine daha fazla yatırım yapıyor olmaları manidar görülmektedir. Pistole, Clark ve Tubbs (1995) kaygılı-kararsız bağlananların, ilişkilerine çok fazla yoğunlaştıklarını, ilişkilerini kaybetmeden çok korktuklarını ve ilişkilerini yaşamlarının merkezine koyduklarını ileri sürmektedir. Büyükşahin (2006), üniversite öğrencileri ile yaptığı ve bağlanma stillerini dört kategoride ele aldığı çalışmada, saplantılı bir biçimde ilişkilerine bağlı olanların ilişkilerine hem güvenli hem de korkulu bağlananlardan daha yüksek puanlar aldıklarını ortaya koymuştur.

Araştırma sonucunda toplumsal cinsiyet rollerinin ilişki istikrarı üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemiştir. Cinsiyet, cinsiyet rolleri ve bağlanma stillerinin ilişki istikrarı üzerinde ikili veya üçlü ortak etkilerine de rastlanmamıştır.

4.2. Cinsiyet, İlişki Biçimi ve Bağlanma Stillerinin İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) Alt Ölçek Puanları Üzerindeki Etkileri

Araştırmanın ikinci aşamasında cinsiyet, ilişki biçimi ve bağlanma stillerinin ilişki istikrarına etkileri incelenmiştir. Bu aşamada ilişki yaşayan katılımcılar flört edenler, birlikte yaşayanlar ve evliler olmak üzere üç ayrı kategoride ele alınmıştır.

Araştırma sonuçları flört eden ve birlikte yaşayan katılımcıların seçenekleri, evli olan katılımcılara göre daha fazla değerlendirdiklerini ortaya çıkarmaktadır. Bu bulgu, Büyükşahin'in (2006) flört eden, sözlü/nişanlı ve evli üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmanın bulguları ile tutarlıdır. Büyükşahin'in (2006) çalışmasında da evli kadınların seçeneklerin niteliğini en olumsuz değerlendiren grup olduğu belirlenmiştir. Bu durumun, evliliğin kurumsal yapısına yüklenen toplumsal anlamlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. İlişkilerin resmileşmesiyle gelen, ilişkiyi sürdürme zorunluluğu ve evli bireylerin eşlerine sadık olma anlayışı gibi normların seçeneklerin niteliğini olumsuz değerlendirmelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

İlişkiye yapılan yatırıma bakıldığında, araştırma sonuçları evli olan katılımcıların ilişkiye flört eden ve birlikte yaşayan katılımcılara göre daha çok yatırım yaptıklarını göstermektedir. Büyükşahin (2006) çalışmasında, ilişkilerin resmileştirilme düzeyi arttıkça ilişkiye ve eşe yönelik

fedakarlıklarının arttığını gözlemlemiş ve bunların bir bakıma ilişkiye yapılan yatırımlar olduğunu ileri sürmüştür. Bu durumun bir başka belirleyicisi de sosyalizasyon sürecinden kaynaklanan geleneksel evlilik anlayışı, kadın ve erkeğin üstlendikleri roller olabilir. Kültürümüzde evlilik, yaşam boyu süren bir süreç olarak algılanmakta ve bu toplum tarafından da vurgulanmaktadır. Evli bireyler evliliklerine yaptıkları yatırımı aynı zamanda geleceğe yapılan bir yatırım olarak değerlendiriyor olabilir. İleriki çalışmalarda çocuk sahibi olma, çocuk sayısı gibi evlilikte etkili olabilecek değişkenler de ele alınabilir.

Araştırmada aynı zamanda evli kadınların ilişki doyumlarının evli erkeklerin ilişki doyumlarına göre daha az olduğu görülmektedir. Bu sonuç birçok araştırmanın (Fowers, 1991; Guzman, 1996; Gökmen, 2001; Çınar, 2008) erkeklerin kadınlara oranla evliliklerinden daha fazla doyum aldıkları bulgularını destekler niteliktedir. Fowers (1991), evliliklerin erkekler için kadınlara oranla daha fazla yarar sağlayıcı olduğunu ileri sürmektedir. Tornstam (1992) yaptığı bir çalışmada, kadınların erkeklere göre kadınların erkeklere göre romantik ilişkilerde (karşılıklı güven, açıklık, anlayış gibi) çok daha yüksek beklentilere sahip oldukları sonucuna varmıştır. Helgeson da (2005) aynı şekilde kadınların erkeklere oranla evlilikte beklenti standartlarının yüksek olduğunu ileri sürmektedirler. Vaillant ve Vaillant'ın (1993), evli çiftlerle yürüttükleri 40 yıllık boylamsal çalışmanın sonuçları, zaman içerisinde kadınların ilişkiden aldıkları doyumun azaldığını, erkeklerin aldıkları doyumun ise aynı kaldığını göstermektedir. Ayrıca

Collins ve Read (1990), erkeklerin yakınlığa ilişkin rahatlıklarının kendi romantik ilişkilerini değerlendirmelerini yordarken, kadınların reddedilmekten ve sevilmemekten korkmalarının ilişki doyumuna ilişkin değerlendirmelerini yordadığını bulmuşlardır.

4.3. İlişkisel Bulgular

Çalışmada kullanılan değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında kadınların da erkeklerin de kaçınma düzeyleri arttıkça ilişki doyumlarının azaldığı görülmektedir. Araştırma sonuçları kadınların eğitim düzeyinin artmasıyla ilişki doyumlarının da arttığını göstermektedir. Ayrıca kadınların yaşı arttıkça ilişkiden aldıkları doyumun azaldığı görülmektedir. Bu sonuç, Vaillant ve Vaillant'ın (1993) bulgularını destekler niteliktedir. Erkeklerde ise kadınsılık arttıkça ilişkiden aldıkları doyumda artış görülmektedir. Bu durumun, McGovern ve Meyers'in (2002) modern cinsiyet rolüne sahip erkeklerin geleneksel tutuma sahip olanlara göre daha yüksek evlilik uyumu sonuçları sergiledikleri görüşüyle açıklanabileceği düşünülmektedir. Kadınsılığın kadınlarda değil erkeklerde ilişki doyumu ile ilişkili görünmesi, Dökmen ve Tokgöz'ün (2002) bulgularını da destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçları kadınların ve erkeklerin kaçınma düzeyleri arttıkça seçenekleri daha olumlu değerlendirme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Bu bulgu, Feeney ve Noller'ın (1990), kaçınan erkek ve kadınların diğerlerine göre en az düzeyde istikrarlı ilişkilere sahip olduğu bulgusu ile ilişkili olabilir. Ayrıca kadınların da erkeklerin de ilişki süresi uzadıkça seçenekleri daha olumsuz değerlendirdikleri görülmektedir. Bu durum çiftlerin zaman içerisinde birbirlerine alışmaları ve ortak paydada birleşmeleriyle alternatifleri olumsuz değerlendirdiklerini düşündürmektedir. Erkeklerin de kadınların da gelir düzeyleri arttıkça seçeneklerin niteliğini

değerlendirme eğilimlerinde de artış görülmektedir. Gelir düzeyinin çalışma ve iş yaşamı ile arttığı varsayılırsa, dışa dönük bir hayatın getirdiği sosyal çevrenin bu duruma bir etkisi olup olmadığı sorusu önem kazanmaktadır. Araştırma sonuçlarından elde edilen kadınlardaki erkeksiliğin artmasıyla kadınların seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimlerinin arttığı, erkeklerdeki kadınsılığın artmasıyla seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimlerinin azaldığı bulgusu dikkat çekicidir. Sonuçlara göre kadınların eğitim düzeyi arttıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimleri artmaktadır. Kadınların aksine erkekler eğitim düzeyleri arttıkça seçenekleri daha olumsuz değerlendirmektedirler. Araştırmaya göre erkeklerin yaşı ilerledikçe seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimlerinin azaldığı görülmektedir. Hatırlanacağı gibi, Antonucci, Akiyama ve Takahashi (2004), insanların yaşlandıkça daha seçici olduklarını ve ilişki kurdukları insan sayısını azaltma eğiliminde olduklarını ileri sürmüşlerdir. Ayrıca erkeklerin kaygı düzeyleri arttıkça seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimleri azalmaktadır. Erkekler kaygı düzeyleri arttıkça mevcut ilişkileri dışında bir ilişki başlatmak ya da sürdürmek konusunda seçeneklere kapalı olabilirler veya mevcut ilişkinin bitmesi kaygısı erkeklerin ilişkilerine yoğunlaşmalarına neden oluyor olabilir.

Elde edilen sonuçlarda, kadınlarda olduğu gibi erkeklerde de kaygı puanları arttıkça ilişkiye yaptıkları yatırımın arttığı görülmektedir. Yapılan çalışma, ilişki süresi uzadıkça kadın ve erkeklerin ilişkiye yaptıkları yatırımın arttığını göstermektedir. Kirkpatrick ve Davis (1994), bir çiftin ne kadar uzun

süre birlikte olursa, sonuna dek birlikte olma olasılıklarının o kadar yüksek olduğunu ileri sürmektedir. Bu durum ilişkiye yapılan yatırımı etkileyen bir değişken olarak düşünülebilir. Erkekler eğitim düzeyleri arttıkça ilişkiye daha az yatırım yapmaktadırlar ve kaçınma düzeyleri arttıkça ilişkiye yaptıkları yatırım yine azalmaktadır.

Erkeklerdeki kadınsılık arttıkça ilişkiye yaptıkları yatırımın da arttığı görülürken, kadınlardaki erkeksilik düzeyi arttıkça ilişkiye yaptıkları yatırım miktarının azaldığı görülmektedir. Kadınsılık ve erkeksilik boyutları göz önüne alındığında bu bulgu ile kadınlardaki erkeksiliğin artmasıyla seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimlerinin arttığı, erkeklerdeki kadınsılığın artmasıyla seçeneklerin niteliğini değerlendirme eğilimlerinin azaldığı bulguları dikkat çekicidir. Steiner-Pappalardo ve Gurung (2002), kadınsılığın erkeklerde de kadınlarda da ilişki kalitesini olumlu etkileyen bir özellik olduğunu ileri sürmektedir. Destekleyici, hassas, duyarlı, sevecen, şefkatli, teselli edici, anlayışlı gibi kadınsı özelliklerin ilişki üzerinde olumlu etkiler yaptığı düşünülmektedir. Bal (2007), erkeklerin kadınsı cinsiyet rolü özelliklerinin artmasıyla evlilik uyum puanlarının arttığı bulgusunu elde etmiştir. Curun (2001) tarafından yapılan araştırmada da kadınsılığın evlilik uyumunu anlamlı olarak yordayan değişkenlerden biri olduğu görülmektedir.

4.4. İlişki Doyumu, Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme ve İlişki Yatırımı'nı Yordayan Değişkenler

Son olarak, ilişki istikrarını yordayan değişkenlerin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla, kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı aşamalı regresyon analizleri yapılmıştır. Sonuçlara göre kadınlar için ilişki doyumunu yordayan değişkenler sırasıyla kaçınma, yaş, ilişki süresi ve ilişki biçimidir. Erkeklerde ise ilişki doyumunu yordayan değişkenler kaçınma ve kadınsılıktır. Bu bağlamda kadın ve erkek katılımcılar için kaçınma değişkeninin ilişki doyumunda yordayıcı gücü olduğu gözlenmiştir. Yaş ve ilişki süresi değişkenlerinin kadınlarda erkeklerden farklı olarak ilişki doyumunda birer yordayıcı olmasının ileride yapılacak çalışmalar için manidar bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

Seçeneklerin niteliğini değerlendirmeyi yordayan değişkenler incelendiğinde kadınlar için ilişki doyumunu yordayan değişkenlerin kaçınma, gelir düzeyi, ilişki süresi ve erkeksilik olduğu görülürken erkekler için ise ilişki biçimi, gelir düzeyi, kaçınma ve kaygı değişkenlerinin ilişki doyumunu yordadığı görülmektedir. Kaçınma ve gelir düzeyi değişkenlerinin kadınlar ve erkekler için seçeneklerin niteliğini değerlendirmede ortak değişkenler olduğu gözlenmiştir.

Sonuçlara göre ilişkiye yapılan yatırımı yordayan değişkenler kadınlar için kaygı, ilişki biçimi, kaçınma ve gelir düzeyi erkekler için ise kaygı, ilişki

biçimi, kadınsılık, yaş ve ilişki süresidir. Kaygı ve ilişki biçimi değişkenleri kadınlarda da erkeklerde de ilişki yatırımında ortak birer yordayıcı değişkendir. Daha önce belirtildiği gibi ilişkileri dışında bir ilişki başlatmak ya da sürdürmek konusundaki kaygıları veya mevcut ilişkinin bitmesi kaygısı kişilerin ilişkilerine yoğunlaşmalarına dolayısıyla ilişkilerine daha fazla yatırım yapmalarına neden oluyor olabilir.

Araştırma sonuçları kaçınma değişkeninin kadın ve erkekler için hem ilişki doyumunu hem de seçeneklerin niteliğini değerlendirmede yordayıcı gücü olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda ilişki istikrarını etkileyen değişkenler anlamında demografik özellikler, ilişki durumları ve bağlanma stilleri açısından anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. İlişki istikrarı üzerinde toplumsal cinsiyet rollerinin anlamlı bir etkisi görülmemiş, ancak kadınsılık ve erkeksilik boyutlarında anlamlı bulgulara ulaşılmıştır.

Türkiye’de ve hatta dünyada ilişki istikrarı konusunu ele alan çalışmaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın bu eksikliği gidermede katkısı olacağı düşünülmektedir. Gelecekte de ilişki istikrarına yönelik yapılacak çalışmaların psikoloji literatürü için anlamlı olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın başlıca sınırlılığı, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri kısa formunu dolduran katılımcılardan gelen geribildirimler nedeniyle, kadınsı özelliklerin “olumlu”, erkeksi özelliklerin “olumsuz” özellikler olarak algılanıp, kişilerin kendilerini iyi gösterme çabaları nedeniyle kadınsı tarafa kaydıklarının düşünülmesidir.

Bundan sonra yürütülecek olan çalışmalar için değerlendirilebilecek değişkenlerden biri bireyin partnerini çekici algılayıp algılamadığıdır. Partnerin çekici algılanması, ilişki istikrarını dolayısıyla ilişkiye bağlanımı artıran bir değişken olabilir. Ayrıca cinselliğin ilişkide yaşanma biçiminin

ilişki istikrarı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Armutçu (2006), cinselliğin ilişkilerin derinleşmesi, kendini kanıtlama ve canlı hissetme ile birlikte hayatın kalitesini arttırdığını, çoğu zaman sevgi, güven ve yakınlığı ifade ettiğini ileri sürmekte; bu yaklaşımın en temel noktalarının anlaşılma, kabul edilme, güven ve paylaşma olduğunu ifade etmektedir. İleride yapılacak çalışmalarda cinselliğin ilişkide yaşanma biçiminin ve hatta kişilerin partneri ile yaşadığı cinsellikten aldığı doyumun ilişki istikrarına etkilerinin ayrıntılı araştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Son olarak bundan sonraki çalışmalarda katılımcı sayısı artırılarak sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler açısından daha heterojen bir örneklem oluşturmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

ÖZET

Yatırım modeline göre, karşılıklı bağımlılığın söz konusu olduğu ilişkilerde bağlanımın ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişkiye yapılan yatırım olmak üzere üç belirleyicisi vardır. İlişki doyumu ve ilişkiye yapılan yatırım arttıkça ve seçenekler olumsuz değerlendirildikçe ilişki bağlanımı artmaktadır. Bu çalışmada bağlanma stilleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve bazı demografik değişkenler ile ilişki istikrarı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Katılımcılar duygusal birlikteliği olan, İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere üç büyük şehirde yaşayan 214'ü kadın ve 186'sı erkek olmak üzere 400 kişiden oluşturmaktadır. Çalışmada demografik bilgi formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve İlişki İstikrarı Ölçeği kullanılmıştır.

SUMMARY

According to the investment model, commitment in interdependence relationship has three determinants. Those are relationship satisfaction, quality of alternatives and relationship investment. As relationship satisfaction and relationship investment increase and quality of alternatives decreases, commitment to relationship decreases. In this study, the relationships between attachment styles, social gender roles, demographic variables and relationship stability are investigated. Participants are 214 females and 186 males who live in big cities such as İstanbul, Ankara and İzmir. Demographic information questionnaire, Experiences in Close Relationships Inventory, Bem Sex-Role Inventory and Relationship Stability Scale are used.

KAYNAKLAR

- Agnew, C.R., Van Lange, P.A.M., Rusbult, C.E., ve Langston, C.A. (1998). Cognitive Interdependence: Commitment and The Mental Representation of Close Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74 (4), 939-954.
- Ainsworth, M. D. S., Bleher, M. C., Waters, E., ve Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of The Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Akgün, S. (1993). *Cinsiyet Rolüne İlişkin Kalıp-Yargılara Uygun Davranış Davranmamanın Çekiciliğe Etkisi*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Aksoy, C. (2006). *İstanbul Teşvikiye Mahallesi'ndeki Çalışan Kadınların ve Ev Kadınlarının Aile Yaşantılarının Karşılaştırmalı Olarak Sosyal Antropolojik Açıdan İncelenmesi*. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Alonso-Arbiol, I., Balluerka, N., Shaver, P.R., ve Gillath, O. (2008). Psychometric Properties of The Spanish and American Versions of

The ECR Adult Attachment Questionnaire: A Comparative Study.
European Journal of Psychological Assessment, 24 (1), 9–13.

Antill, J.K. (1983). Sex Role Complementarity Versus Similarity in Marries
Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45 (1), 145-
155.

Antonucci, T.C., Akiyama, H., ve Takahashi, K. (2004). Attachment and
Close Relationships Across The Life Span. *Attachment & Human
Development*, 6 (4), 353-370.

Armutçu, E. (2006). *Türkiye Cinselliğini Konuşuyor*, İstanbul: Doğan
Yayıncılık.

Bal, H. (2007). *Bağlanma Stilleri, Cinsiyet Roller ve Evlilik Uyumu Arasındaki
İlişkinin İncelenmesi*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Barlow, D.H., (1992). *Individual Differences in Responses to Dissatisfaction
in Relationships*. USA: George Mason University, Virginia.

Barth, R.J., ve Kinder, B.N. (1988). A Theoretical Analysis of Sex Differences in Same-Sex Friendships. *Sex Roles*, 19, 349-363.

Bartholomew, K., ve Horowitz, L.M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. *Journal of Personality and Psychology*, 61 (2), 226-244.

Belsky, J. (2002). Developmental Origins of Attachment Styles. *Attachment & Human Development*, 4 (2), 166-170.

Bem, S.L. (1974). The Measurement of Psychological Androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42 (2), 155-162.

Bem, S.L. (1981). The BSRI and Gender Schema Theory: A Reply to Spence and Helmrich. *Psychological Review*, 88 (4), 369-371.

Bilgin, N. (2000). *Sosyal Psikolojiye Giriş*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 48.

Bowen, G.L. (1987). Changing Gender-role Preferences and Marital Adjustment: Implications for Clinical Practice. *Family Therapy*, 14, 17-33.

Bowlby, J. (1956). The Growth of Independence in The Young Child. *Royal Society of Health Journal*, 76, 587-591.

Bowlby, J. (1969) *Attachment and loss: Vol.1. Attachment*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1973) *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.

Brennan, K.A., ve Shaver, P.R. (1995). Dimensions of Adult Attachment and The Dynamics of Romantic Relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 267-283.

Brennan, K.A., Clarck, C.L., ve Shaver, P.R. (1998). Self-Report Measurement of Adult Attachment: An Integrative Overview. J.A. Simpson., W.S. Rholes (Eds.), *Attachment Theory and Close Relationships* (s.46-76) Newyork: Guilford Press.

Buhrke, R.A., ve Fuqua, D.R. (1987). Sex Differences in Same and Cross-Sex Supportive Relationships. *Sex Roles*, 17, 339-352.

Burr, V. (1998). *Gender and Social Psychology*, UK: Routledge.

Büyükşahin, A. (2006). *Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi*. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Büyükşahin, A., ve Hovardaoğlu, S. (2004). Çiftlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Lee'nin Çok Boyutlu Aşk Biçimleri Kapsamında İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19 (54), 59 - 72.

Büyükşahin, A., Hasta, D., ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8 (16), 25-37.

Carter, A.M. (2001). *Investigating The Interface of The Investment Model of Interpersonal Relationships and Adult Attachment Style*. Canada: Queen's University.

Collins, N.L., ve Read, S. (1990). Adult Attachment, Working Models and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.

Collins, N.L. (1996). Working Models of Attachment: Implications for Explanation, Emotion and Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71 (4), 810-832.

Cox, C.L., Wexler, M.O., Rusbult, C.E., ve Gaines S.O. (1997). Prescriptive Support and Commitment Processes in Close Relationships. *Social Psychology Quarterly*, 60 (1), 79-90.

Crespi, I. (2003). *Socialization and Gender Roles Within The Family: A Study on Adolescents and Their Parents in Great Britain*. Italy: Catholic University of Milan.

Curun, F. (2001). *The Effects of Sexism and Sex Role Orientation on Romantic Relationship Satisfaction*. Ankara: O.D.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Çınar, H. (2008). *Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu*.

Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

DeLucia-Waack, J.L., Gerrity, D.A., Taub, D.J. ve Baldo, T.D. (2001).

Gender, Gender Role Identity, and Type of Relationship as Predictors of Relationship Behavior and Beliefs in College Students. *Journal of College Counseling, Volume 4, 32-48*.

Demirtaş, H.A., ve Dönmez, A. (2006). Yakın İlişkilerde Kıskançlık: Bireysel,

İlişkisel ve Durumsal Değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi, 17 (3), 181-191*.

Dökmen, Z.Y. (1999). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kadınsılık ve Erkeksilik

Ölçekleri Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri. *Kriz Dergisi, 7: 27-40*.

Dökmen, Z.Y. (2000). Kendi Cinsiyetindekilere ve Diğer Cinsiyettekilere

İlişkin Algı, Cinsiyet Roller ve Depresyon İlişkisi. *Kriz Dergisi, 9 (1): 9-19*.

Dökmen, Z.Y., ve Tokgöz, Ö. (2002). *Cinsiyet, Eğitim, Cinsiyet Rolü ile Evlilik Doyumu, Eşle Algılanan Benzerlik Arasındaki İlişkiler*. XII. Ulusal Psikoloji Kongresi, 9-13 Eylül 2002, O.D.T.Ü., Ankara.

Dökmen, Z.Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Eccles J, ve Jacobs JE. (1986). Social Forces Shape Math Attitudes and Performance. *Signs* 11:367–80.

Ergin, N.G. (2008). *Evli ve Boşanmış Kişilerin Evlilik Uyumu ve Cinsiyetçilik Açısından Karşılaştırılması*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Feeney, J.A., ve Noller, P. (1990). Attachment Style As a Predictor of Adult Romantic Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 281-291.

Feeney, J.A., ve Noller, P. (1992). Attachment Style and Romantic Love: Relationship Dissolution. *Australian Journal of Psychology*, 44, 69-74.

Feeney, J.A. (2002). Attachment, Marital Interaction, and Relationship Satisfaction: A Diary Study. *Personal Relationships*, 9, 39-55.

Fitzpatrick, J., ve Sollie, D.L. (1999). Unrealistic Gendered and Relationship Specific Beliefs: Contributions to Investments and Commitment in Dating Relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 16 (6), 852-868.

Fowers, B.J. (1991). His and Her Marriage: A Multivariate Study of Gender and Marital Satisfaction. *Sex Roles*, 24(3/4), 209-221.

Fraley, R.C., ve Shaver, P. R. (2000). Adult Romantic Attachment: Theoretical Developments, Emerging Controversies, and Unanswered Questions. *Review of General Psychology*, 4 (2), 132-154

Girginer, H. U. (1994). *Türk Toplumunda Cinsiyet Rollerini Algısı*. İzmir: E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Gökmen, A. (2001). *Evli Eşlerin Birbirlerine Yönelik Kontrolçülük ve Bağımlılık Algılarının Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkisi*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Guzman, R.C. (1996). *Attitudes Toward Traditional Versus Egalitarian Gender Roles in Dual-Earner Marriages and Their Effect on Marital Satisfaction*. USA: California State University, Long Beach.

Gümüşoğlu, F. (1998), *Cumhuriyet Dönemi Ders Kitaplarında Cinsiyet Rollerini* (1928-1998), 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 101-129.

Güngör, D. (2000). *Bağlanma Stillerinin ve Zihinsel Modellerin Kuşaklar Arası Aktarımında Anababalık Stillerinin Rolü*. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Hazan, C., ve Shaver, P. R. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524

Hazan, C., ve Shaver, P. R. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychological Inquiry*, 5 (1), 1-22.

Hazan, C., ve Zeifman, D. (1999). *Pair Bonds as Attachments: Evaluating The Evidence* in Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications, Ed. Cassidy, J., Shaver, P.R., New York: Guilford Pres, 336-354.

Hazan, C., ve Shaver, P. R. (2000). Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar için Bir Çerçeve. (Çev: A. Dönmez). *Türk Psikoloji Bülteni*, 6 (16-17), 29-50.

Helgeson, V.S. (2005). *Romantic Relationships in Psychology of Gender*, New Jersey: Prentice Hall.

Hendrick, S., Hendrick, C., ve Dicke, A. (1998). The Relationships Assessment Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*. 15 (1), 137-142.

Işınsu, M. (2003). *İkili İlişki Biçimi ve Süresi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki Bağlantılar*. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Kavuncu, N. (1987). *Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin Türk Toplumuna Uyarlama Çalışması*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kirkpatrick, L.A, ve Davis, K.E. (1994). Attachment Style, Gender, and Relationship Stability: A Longitudinal Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 502-512.

Kocadere, M. (1995). *İyi ve Kötü Evliliklerin Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Betimsel Bir Çalışma*. İzmir: E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Le, B., ve Agnew, C.R. (2003). Commitment and its Theorized Determinants: A Meta-analysis of The Investment Model. *Personal Relationships*, 10, 37-57.

Lewis, J.M. (2005). *Sex Differences in Gender Role Attitudes*. USA: The Ohio State University Senior Honors Thesis.

Lye, D.N., ve Biblarz, T.J. (1993). The Effects of Attitudes Towards Family Life and Gender Roles on Marital Satisfaction. *Journal of Family Issues*, 14 (2), 157-188.

McGovern, J.M., ve Meyers, S.A. (2002). Relationships Between Sex-Role Attitudes, Division of Household Task and Marital Adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 24 (4), 601-618.

Morgan, H.J., ve Shaver, P.R. (1999). *Attachment Processes and Commitment to Romantic Relationships*, in Handbook of Interpersonal

Commitment and Relationship Stability, New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.

Özkan, T., ve Lajunen, T. (2005). Masculinity, Femininity, and The Bem Sex Role Inventory in Turkey. *Sex Roles*, 52(1/2), 103-110.

PedHazar, E.J., ve Tetenbaum, T.J. (1979). Bem Sex Role Inventory: A Theoretical and Methodological Critique. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37 (6), 996-1016.

Pistole, M.C. (1989). Attachment in Adult Romantic Relationships: Style of Conflict Resolution and Relationship Satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 505-510.

Pistole, M.C., Clark, E.M., ve Tubbs, A. L. (1995). Love Relationships: Attachment Style and The Investment Model. *Journal of Mental Health Counseling*, 17, 199-209.

Rhatigan, D.L., ve Street, A.E. (2005). The Impact of Intimate Partner Violence on Decisions to Leave Dating Relationships: A Test of The Investment Model. *The Journal of Interpersonal Violence*, (20), 1580-1597.

Rhodes, G. (2006). The Evolutionary Psychology of Facial Beauty. *Annual Reviews of Psychology*, 57, 199-226.

Rusbult, C.E. (1980). Commitment and Satisfaction in Romantic Associations: A Test of The Investment Model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.

Rusbult, C.E., Zembrodt, I.M., ve Gunn, L.K. (1982). Exit, Voice, Loyalty and Neglect: Responses to Dissatisfaction in Romantic Involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 1230-1242.

Rusbult, C.E., Martz, J.M., ve Agnew, C.R. (1998). The Investment Model Scale: Measuring Commitment Level, Satisfaction Level, Quality of Alternatives and Investment Size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.

Sakalı-Uğurlu, N. (2003). How do Romantic Relationship Satisfaction, Gender Stereotypes, and Gender Relate to Future Time Orientation in Romantic Relationships?. *The Journal of Psychology*, 137 (3), 294-303.

Schaffer, H.R., ve Emerson, P.E. (1964). The Development of Social Attachments in Infancy. *Monographs of The Society for Research in Child Development*, 29, (3).

Seyfried, B.A., ve Hendrick, C. (1973). When do Opposites Attract? When They are Opposite in Sex and Sex-role Attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 25, (1), 15-20.

Shaver, P., Hazan, C. ve Bradshaw, D. (1988) *Love as Attachment: The Integration of Three Behavioral Systems*, R. Sternberg & M. Barnes (eds) *The Psychology of Love*, 68-99. New Haven, CT: Yale University Press.

Shaver, P.R., ve Mikulincer, M. (2004). Attachment in The Later Years: A Commentary. *Attachment & Human Development*, 6 (4), 451-464.

Shaver, P.R., ve Mikulincer, M. (2005). Attachment Theory and Research: Resurrection of The Psychodynamic Approach to Personality. *Journal of Research in Personality*, 39, 22-45.

Sibley, C.G., ve Liu, J.H. (2004). Short-term Temporal Stability and Factor Structure of The Revised Experiences in Close Relationships (ECR-R)

Measure of Adult Attachment. *Personality and Individual Differences*, 36, 969–975.

Solmuş, T. (2003). Romantik Bağlanma II: İlişkisel Değişkenler ve İlişki Süreci. *Türk Psikoloji Bülteni*, 9 (28-29), 99-108.

Sprecher, S. (1988). Investment Model, Equity and Social Support Determinants of Relationship Commitment. *Social Psychology Quarterly*, 51 (4), 318-328.

Steiner-Pappalardo, N.L., ve Gurung, R.A.R. (2002). The Femininity Effect: Relationship Quality, Sex, Gender, Attachment and Significant-Other Concepts. *Personal Relationships*, 9, 313–325.

Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemi Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-109.

Sümer, N. (2006). Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 57, 21-24.

Thibaut, J. W., ve Kelley, H. H. (1959). *Social Psychology of Groups*, New York: Wiley.

Tornstam, L. (1992). Loneliness in Marriage. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9, 197-217.

Vaillant, C.O., ve Vaillant, G.E. (1993). Is The U-Curve of Marital Satisfaction an Illusion? A 40-Year Study of Marriage. *Journal of Marriage and Family*, 55 (1), 230–239.

Wilcox, C., ve Francis, L.J. (1996). Beyond Gender Stereotyping: Examining The Validity of The Bem Sex-Role Inventory Among 16- to 19- Year Old Females in England. *Personal Individual Differences*, 23 (1), 9-13.

Yıldırım, İ. (1992). *Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Yılmaz, R.A., (2007). Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet Kavramı: 1960-1990 Yılları Arası Milliyet Gazetesi Reklamlarına Yönelik Bir İçerik Analizi. *Selçuk İletişim*, 4 (4), 143-155.

Yüksel, N.A., (2006). Otomobil Reklamlarında Yerleşik Toplumsal Cinsiyet Kalıpları: Türkiye’de Yayınlanan Televizyon Reklamları Üzerine Bir Çalışma. *Selçuk İletişim*, 4 (2).

Zeifman, D., ve Hazan, C. (1997) A Process Model of Adult Attachment Formation. *Handbook of Personal Relationships: Theory, Research and Interventions*, 179-195.

EKLER

Bu araştırma yakın ilişkilerinize yönelik duygu ve düşüncelerinizi belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Ankette yer alan soruları şu anda birlikte olduğunuz kişi ile olan ilişkinizi düşünerek yanıtlayınız. Anketin geçerli olması için lütfen soruların tümünü yanıtladığınızdan emin olunuz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

Doğum yılınız: ()

Eğitim durumunuz: Okur-yazar() İlkokul mezunu() Ortaokul mezunu()
Lise mezunu() Üniversite mezunu() Yüksek Lisans / Doktora()

Aylık geliriniz: 750 YTL altı () 750-1.500 YTL () 1.500-3.000 YTL () 3.000 YTL üstü ()

Şu anda yaşadığınız ilişki için aşağıdakilerden hangisi uygundur?

Flört / Sevgili() Birlikte yaşıyor() Evli()

Şu andaki ilişkiniz ne kadar zamandır devam ediyor? ____ yıl ____ ay

Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde işaretleyiniz.

1 2 3 4 5 6 7
 Hiç katılmıyorum Kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
2. Terk edilmekten korkarım.							
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatım.							
4. İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.							
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum.							
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim.							
7. Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.							
8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.							
9. Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.							
10. Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.							
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmayı isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.							
12. Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.							
13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir.							
14. Yalnız kalmaktan endişelenirim.							
15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.							
16. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.							
17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.							

1 2 3 4 5 6 7
Hiç katılmıyorum Kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli ifade edilmesine gereksinim duyarım.							
19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşabilirim.							
20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissedirim.							
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.							
22. Terk edilmekten pek korkmam.							
23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.							
24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım.							
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen herşeyi anlatırım.							
26. Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.							
27. Sorunlarımı ve kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım.							
28. Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissedirim.							
29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır.							
30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissedirim.							
31. Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.							
32. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissedirim.							
33. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.							
34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissedirim.							
35. Rahatlama ve güvencenin yanısıra birçok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.							
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.							

Lütfen aşağıdaki ifadelerin her birinin sizin için ne kadar doğru ya da yanlış olduğunu, sizi ne kadar tanımladığını düşününüz ve uygun bulduğunuz seçeneği, altına **X** işareti koyarak belirtiniz.

		Tamamen yanlış	Çoğunlukla yanlış	Biraz yanlış	Ne doğru ne yanlış	Biraz doğru	Çoğunlukla doğru	Tamamen doğru
1.	Düşünce ve inançlarını savunan							
2.	Duyarlı, hassas							
3.	Vicdan sahibi							
4.	Bağımsız / Dilediğini yapan							
5.	Sempatik							
6.	Ne yapacağı belli olmayan / Sağı solu belli olmayan							
7.	İddialı / Tuttuğunu koparan							
8.	Diğer insanların ihtiyaçlarına duyarlı							
9.	Güvenilir / İtimat edilir							
10.	Güçlü kişilikli							
11.	Anlayışlı							
12.	Kıskanç							
13.	Kendine yeten							
14.	Merhametli							
15.	İçten / Samimi							
16.	Lider / Liderlik özelliklerine sahip							
17.	Teselli edici / Teskin edici							
18.	Sır saklayabilen / tutabilen / Ketum							
19.	Risk almaya istekli							
20.	Sıcakkanlı							
21.	Uyumlu							
22.	Baskın							
23.	Sevecen / Şefkatli							
24.	Kendini beğenmiş / Kibirli							
25.	Muhallif / Muhalefet eden							
26.	Çocukları seven							
27.	Kaba / Patavatsız / Nezaketsiz							
28.	Saldırgan							
29.	Kibar / Nazik							
30.	Geleneklerine bağlı							

iiö

I. İD

Şu anki yakın ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça Yanlış	Oldukça Doğru	Tamamıyla Doğru
a) Birlikte olduğum kişi kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
b) Birlikte olduğum kişi beraberce bir şeyler yapma, beraber olmaktan keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerimi karşılıyor.				
c) Birlikte olduğum kişi el ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerimi karşılıyor.				
d) Birlikte olduğum kişi istikrarlı bir ilişki içinde güvende ve rahat hissetme gereksinimlerimi karşılıyor.				
e) Birlikte olduğum kişi duygusal olarak bağlı hissetme, o iyi hissettiğinde kendimi iyi hissetmem gibi gereksinimlerimi karşılıyor.				

2) İlişkimiz benim için doyum verici.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

3) İlişkim başkalarının ilişkilerinden çok daha iyi.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4) İlişkim ideal bir ilişkiye yakındır.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) İlişkimiz beni çok mutlu ediyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) İlişkimiz yakınlık, arkadaşlık vb. gereksinimlerimi karşılama açısından oldukça başarılı.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

II. SND

Lütfen **bir başkasıyla beraber olduğunuzu varsayın** ve sizce bu kişi gereksinimlerinizi ne oranda karşıladı, tahminlerinizi göz önüne alarak aşağıdaki ifadelerin her birine ne derece katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça Yanlış	Oldukça Doğru	Tamamıyla Doğru
a) Kişisel düşünceleri, sırları paylaşma gibi yakınlık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
b) Birlikte bir şeyler yapma, birbirinin varlığından keyif alma gibi arkadaşlık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
c) El ele tutuşma, öpüşme gibi cinsel gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
d) İstikrarlı bir ilişkide güvende ve rahat hissetme gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				
e) Duygusal olarak bağlanmış hissetme, bir başkası iyi hissettiğinde iyi hissetme gibi duygusal bağlılık gereksinimlerim bir başkasıyla beraber olsam da karşılanabilir.				

2) Birlikte olduğum kişi dışında bana çok çekici gelen insanlar var.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

3) Bir başkasıyla flört etme, kendi kendime ya da arkadaşlarımla zaman geçirmek gibi seçeneklerim de var.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4) Birlikte olduğum kişiyle çıkmıyor olsaydım, bir şey değişmezdi – çekici bir başka kişi bulabilirdim.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) Bir başkasıyla flört etme, kendi kendime ya da arkadaşlarımla zaman geçirmek bana oldukça çekici geliyor.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) Yakınlık, arkadaşlık gibi gereksinimlerim bir başka ilişkide de kolaylıkla karşılanabilir.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

III. İY

Şu andaki ilişkinizi göz önüne alarak, aşağıdaki ifadelerin her birine ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1)

	Tamamen Yanlış	Oldukça Yanlış	Oldukça Doğru	Tamamıyla Doğru
a) İlişkimiz için çok fazla yatırım yaptım.				
b) Birlikte olduğum kişiye, sırlarım gibi pek çok özel şey anlatmaktayım.				
c) Birlikte olduğum kişi ve ben birlikte, yeri doldurulması güç bir entelektüel yaşama sahibiz.				
d) Bireysel kimlik duygum yani kim olduğum birlikte olduğum kişi ve ilişkimizle bağlantılı.				
e) Birlikte olduğum kişi ve ben pek çok anıyı paylaşıyoruz.				

2) İlişkimize öyle çok yatırım yaptım ki, eğer bu ilişki sona erecek olursa çok şey kaybetmiş olurum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

3) Boş zaman etkinlikleri gibi yaşamımın pek çok yönü, şu anda birlikte olduğum kişiye çok fazla bağlı ve eğer ayrılacak olursak bunların hepsini kaybederim.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

4) İlişkimize çok fazla bağlandığımı ve bu ilişkiye çok şey verdiğimi hissediyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

5) Birlikte olduğum kişiyle ayrılmamız, aile ve arkadaşarımla olan ilişkilerimi olumsuz etkiler.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru

6) Başkalarının ilişkileriyle karşılaştırılırsa, ben ilişkiye oldukça fazla yatırım yapmaktayım.

1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tamamen yanlış Tamamıyla doğru